

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०५/२४

पञ्चेश्वरको जडित क्षमताबारे विवाद टुंगियो, लाभका आधारमा लगानी र पानी बाँडफाँडको विषय अझै टुंगिएन

हेमन्त जोशी

बहुचर्चित पञ्चेश्वर बहुउद्देश्यीय आयोजनाको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन डीपीआरलाई अन्तिम रूप दिन गठन गरिएको विज्ञ समूहको बिहीबार नयाँदिल्लीमा भएको दुई दिने बैठकले आयोजनाको न्यूनतम उत्पादन क्षमता (फर्म इनर्जी) सम्बन्धी टुंगो लगाएको छ। ट्रान्समिसन लाइन विस्तार, रुपालिगाड झ्याम निर्माणलगायत विभिन्न प्राविधिक विषयमा सहमति भए पनि तुलनात्मक लाभका आधारमा लगानी र शारदा ब्यारेजमार्फत् पाउनुपर्ने पानी र सिँचाइको लाभका विषयमा भने कुरो मिल्न सकेको छैन। ऊर्जा मन्त्रालयका सहसचिव दिनेशकुमार घिमिरेले सन् १९६२ देखि २०१२ सम्मको हाइड्रोलोजिकल डाटा सिरिज (जलविज्ञान सम्बन्धी तथ्यांक) विश्लेषण गरिसकेपछि आयोजनाबाट सुख्खायाममा पनि न्यूनतम ९ सय २५ मेगावाट विद्युत उत्पादन गर्ने विषयमा सहमति भएको बताउनुभयो। सहसचिव घिमिरेले नेपाल समाचारपत्रसँग कुरा गर्दै भन्नुभयो- 'हामीलाई वापकोसले तयार पारेको विस्तृत आयोजना प्रतिवेदनअनुसार आयोजनाको कुल उत्पादन क्षमता ७ सय ६७ मेगावाट रहने भन्ने विषय चित्त बुझेको थिएन। र हाम्रै प्रयासमा आयोजनाको क्षमता डीपीआरमा प्रस्ताव गरिएभन्दा १ सय ५८ मेगावाट बढी विद्युत् उत्पादन गर्ने सहमति भएको छ।' नयाँ सहमतिसँगै दुईदशक लामो समयदेखि न्यूनतम उत्पादन क्षमता अर्थात् 'फर्म इनर्जी' का सम्बन्धमा दुई देशबीच रहँदै आएको विमति अन्त्य भएको घिमिरेले बताउनुभयो।

महाकाली सम्झौताको आधारमा कुल उत्पादन हुने विद्युत्मध्ये ५० प्रतिशत अर्थात् ४ सय ६२ मेगावाट विद्युत् नेपालले पाउनेछ। वर्षायाममा भने आयोजनाको कुल जडित क्षमता ५ हजार मेगावाटभन्दा माथि हुने जनाइएको छ। सहसचिव घिमिरेका अनुसार पानीको बहाव उच्च बिन्दूमा हुँदा विद्युत् उत्पादन १० हजार गिगा आवर अर्थात् १० अर्ब युनिट हुनेमा पनि दुवै पक्ष सहमत भएको छ।

कुल जडित क्षमताको विषय टुंगो लागे पनि आयोजनामा लाभका आधारमा लगानी र पानी बाँडफाँडका विषयमा टुंगो लागेको छैन। सहसचिव घिमिरेका अनुसार विज्ञ समूहको बैठकमा शारदा ब्यारेजमा उपयोग गरेको पानीको हिस्साबारे नेपाली पक्षले आफ्नो धारणामा अडिक रहेको र भारतीय पक्षले उक्त कुरा नस्वीकारेको बताउनुभयो। 'बैठकमा सहभागी भारतीय पक्षलाई हामीले तल्लो शारदाको अतिरिक्त सहूलियत चाहिन्छ भने माथिको ऊर्जामा हामीलाई क्षतिपूर्ति दिनुपर्छ भन्ने अडान राखेका थियौं। भारतीय पक्षले पनि तल्लो शारदा नहरमा उसले उपभोग गरिरहेको पानीलाई घटाएर मात्र बाँकी पानी आधा-आधा गर्नुपर्ने अडान यथावत राखेका कारण यो विषय टुंगिन सकेन।' -घिमिरेले भन्नुभयो। शारदा ब्यारेजमार्फत् नेपालले पाइरहेको न्यून लाभ र भारतले पानीको भोगचलन वर्तमान अवस्थामा पनि पाउनुपर्ने गरी अग्राधिकारका विषयमा बेला बेला विवाद पनि हुने गरेको छ।

तुलनात्मक लाभका आधार दुवै देशले लगानी गर्ने विषय पनि अझै टुंगिएको छैन। ५ खर्ब रुपियँँ अनुमानित लागत रहेको आयोजनामा ३ खर्ब रुपियँँभन्दा बढी जलविद्युत्मा मात्र लगानी रहने छ। नेपालले जलविद्युत्मा हुने लगानीको ३७ दशमलव ५ प्रतिशतमात्र लगानी गर्ने प्रस्ताव गर्दै आएको छ भने भारतले त्यसलाई स्वीकारेको छैन। नेपालमा कैलाली र कञ्चनपुर जिल्लामा मात्र सिँचाइ सुविधा पाउने भए पनि भारतमा करिब १७ लाख हेक्टर जमिनमा सिँचाइ सुविधा पुग्नेछ। यस अर्थमा पनि नेपालले लाभका आधार लगानी गर्नुपर्ने बताउँदै आएको छ भने भारतले महाकाली सन्धि अनुसार बराबर लगानी गर्नुपर्ने अडान राखेको छ।

३ हजार ८ सय ५० हेक्टर जमीन नेपालको र ९ हजार ५ सय ५० हेक्टर भारतको जमीनमा बन्ने भनिएको पञ्चेश्वर बहुउद्देश्यीय जलविद्युत् आयोजना २२ वर्षको भयो। वि.स. २०५२ असोजमा नेपाल र भारतबीच भएको महाकाली सन्धिमा ६ महिनाभित्र आयोजनाको विस्तृत परियोजना (डीपीआर) तयार गर्ने सम्झौता भएको थियो। सम्झौता बमोजिम आयोजनाको विद्युत् उत्पादन क्षमता ६ हजार ४ सय ८० मेगावाटको रहने र विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन (डीपीआर) तयार गर्न भारतीय सरकारी कम्पनी वापकोसलाई जिम्मा लगाइएको थियो। तर, डीपीआर तयार पार्न नै वापकोसलाई २२ वर्ष लाग्यो। सन् १९९५ मा १७ वर्षको हाइड्रोलोजिकल डाटा सिरिजको विश्लेषणपछि प्रस्तावित डीपीआरमा ६ हजार ४ सय ८० मेगावाट जडित क्षमता र ९ सय ७० मेगावाट फर्म पावर रहेको थियो।

महाकाली सन्धि विवादमा आएपछि लामो समयसम्म पनि अगाडि बढ्न नसकेको आयोजना कार्यान्वयनको लागि दुवै देशबाट सकारात्मक पहल हुन सकेको थिएन। २०७१ साउनमा तत्कालीन प्रधानमन्त्री सुशील कोइरालाले भारतीय प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदीको नेपाल भ्रमणका क्रममा भएका महत्त्वपूर्ण १० वटा सम्झौतामध्ये पञ्चेश्वर आयोजनालाई अघि बढाउने पनि एक थियो।

उक्त सम्झौता कार्यान्वयन गर्नका लागि गतवर्ष असारमा दुई देशबीच भएको ऊर्जा सचिवस्तरीय छलफलमा कात्तिकभित्रै डीपीआरलगायत सबै विषयमा टुंगो लगाउने निर्णय भए पनि आयोजनाले गति लिन सकेको थिएन। गत भदौ पहिलो साता प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाको भारत भ्रमणको क्रममा पञ्चेश्वर बहुउद्देश्यीय आयोजनाको डीपीआर एक महिनाभित्र अन्तिम रूप दिन दुवै देश राजी भएका थिए।

५ खर्ब अनुमानित लागत रहेको आयोजनाबाट प्राप्त हुने लाभका आधारमा दुई देशले लगानी गर्ने कुरा सन्धिमा उल्लेख छ। २ सय ४० मेगावाट क्षमताको रुपालीगाड ड्याम निर्माण पनि पञ्चेश्वर बहुउद्देश्यीय जलविद्युत् आयोजनाअन्तर्गत नै हुने छ। पञ्चेश्वर बहुउद्देश्यीय आयोजनाको हालसम्ममा जग्गा खरिद कार्यालय स्थापना, सडक सर्भ र डिजाइन, पञ्चेश्वरमा रोलघाटदेखि क्याम्प साइटसम्म घोडेढो बाटो निर्माण, क्याम्प साइटभित्रको बाटो नाली एवम् अन्य भौतिक संरचना निर्माणको काम सकिईसकेको पञ्चेश्वर बहुउद्देश्यीय आयोजनाका निर्देशक महेन्द्रबहादुर गुरुडले बताउनुभयो।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७४/०५/२४

मध्यमोदी जलविद्युत्को ५५ प्रतिशत सुरुङ्ग निर्माण

माया अधिकारी

चौधरी ग्रुपले निर्माण गरिरहेको १५ दशमलव १ मेगावाट क्षमताको मध्यमोदी जलविद्युत् आयोजनाको सुरुङ्ग निर्माणको काम ५५ प्रतिशत सम्पन्न भएको छ । २०७१ मंसिर ७ मा उद्योगपती विनोद चौधरीले २ अर्ब ८० करोड लागत अनुमान गरिएको आयोजनाको कुल २ हजार ६ सय ९३ मिटर लामो सुरुङ्ग मध्ये हालसम्म ४५ प्रतिशत सम्पन्न भएको हो । शनिवारसम्म १ हजार पाँच सय ४६ मिटर सुरुङ्ग निर्माण सकिएको छ । मुहानदेखि १ हजार १ सय २५ र पावरहाउसतर्फबाट ४ सय २१ मिटर सुरुङ्ग निर्माण कार्य सकिएको हा । बाँकी रहेको झण्डै साढे ११ सय मिटर सुरुङ्ग निर्माणको काम आगामी जुन महिनासम्म सम्पन्न हुने निर्माण कम्पनी हिमाल हाईड्रका डेपुटी प्रोजेक्ट म्यानेजर एलबी थापाले जानकारी दिए ।

उनका अनुसार अहिले काम तदारुकताका साथ भैरहेको छ । सुरुङ्गभित्र बढि मात्रामा कमेरे माटो भएकोले सुरुङ्ग निर्माणमा ढिलाई भएको उनले बताए । कमै मात्रामा पत्थर छ धेरैजसो लेदो माटो भएकाले ढिलाई भएको छ थापाले भने । सुरुङ्ग निर्माणसँगै मुहानतर्फको काम समेत धमाधम भैरहेको छ भने पावरहाउस निर्माण कार्य समेत यसै सातादेखि शुरु भएको छ ।

आगामी मंसिरभित्र उत्पादन दिने आयोजनाको तयारी रहेपनि भुकम्प, नाकावन्दी लगायतका कारणले दुई वर्ष ढिलाई हुने देखिएको हो । तर अहिले काम गर्नका लागि कुनै अवरोध नरहेको पनि आयोजनाले जनाएको छ ।

'अहिलेसम्म ७० प्रतिशत प्रगति हुनुपर्ने हो,' उनले भने, अपेक्षा अनुसारको प्रगति देखाउन सकिएको छैन । पछिल्लो समय टनेल, पावरहाउस र बाँधको काम भएको छ ।

यही गतिमा जाँदा ०७५ असार मसान्तसम्ममा मात्रै उत्पादन दिन सकिने अवस्थामा पुग्ने अनुमान गरिएको आयोजना प्रमुख हरि देवकोटाले जानकारी दिएका छन् ।

आयोजनाको शिलान्यास लगत्तैका केही महिना कामअघि बढ्न सकेको थिएन । चौधरी ग्रुपसँग मिलेर निर्माणमा साझेदारी गर्न प्रतिबद्धता जनाएको भारतीय कोस्टर कम्पनी प्रालिले पछि लगानीमा चासो नदेखाउँदा करिब चार महिना ढिला काम सुरु भएको थियो ।

अहिले भइरहेको काम द्रुत गतिमा देखिए पनि लागत र समय त्यतिकै बढ्ने देखिएको छ । कन्स्ट्रक्सन निर्माणको जिम्मा लिएको हिमाल हाईड्रोपावरले पछिल्लो समय फेवा कन्स्ट्रक्सनलाई सब-कन्ट्याक्टमा केही भागको काम जिम्मा लगाएको छ । हाल टनेल, बाँध र पावरहाउस निर्माणको काम धमाधम भइरहेको छ ।

कास्कीको वीरेठाँटी र पर्वतको भुक्ताङ्गलेको सिमानामा पर्ने सिमखेतमा बाँध निर्माण गरी पर्वतको देउपुर २ बेतेनीसम्म २ हजार ६ सय ९३ मिटरको सुरुङ्गमार्फत ल्याएको पानी ७७ मिटर लामो टेलरेसमार्फत मोदीखोलामा मिसाउने योजना छ ।

अहिले सर्फेसअन्तर्गत हेडवक्रस र पावरहाउसको कामलाई प्राथमिकता दिइएको छ। आयोजनासम्म सामान ओसार्न मोदीखोलामा पुल र आवश्यक पर्ने कंक्रीटका लागि क्रसर उद्योग सञ्चालन भइसकेका छन्।

चौधरी ग्रुपले आयोजनाको सर्वेक्षण सकेर निर्माणको अन्तिम टुंगोअघि नै विद्युत् प्राधिकरणसँग विद्युत् खरिद सम्झौता (पीपीए) गरेको थियो। सम्झौताअनुसार प्राधिकरणले आयोजना निर्माण सम्पन्न हुनुअघि नै विद्युतगृहदेखि देउपुरसम्म ४ किलोमिटर लामो प्रसारण लाइन बनाइसक्नुपर्छ।

तर, अहिलेसम्म प्रसारण लाइन निर्माणमा चासो देखाएको छैन। प्राधिकरणको ढिलाइका कारण आयोजना सकिए पनि उत्पादित विद्युत् प्रसारणमा समस्या हुने देखिएको आयोजनाले जनाएको छ।

उक्त पावरहाउसमा दुई साता अघि मजदुरहरूले सेवा सुविधा बृद्धिको माग गर्दै साता काम समेत ठप्प पारेका थिए। मजदुर र निर्माणकर्ताबीचको बार्तापछि एक सातादेखि काम निरन्तर भैरहेको छ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०१४/०५/२५

तामाकोसीको सेयर किन्न सहकारीले स्थानीयलाई ऋण दिने

सागर केसी

माथिल्लो तामाकोसी जलविद्युत आयोजनामा सेयर लगानी गर्न स्थानीयलाई सहकारी संस्थाले ऋण दिने भएका छन् । आयोजना प्रभावित (दोलखाबासी) का लागि सेयर निष्कासन हुन लागेकाले यसको तयारी थालिएको हो ।

जिल्लाका विभिन्न सहकारी संस्थाहरूले लगानी गर्नेबारे छलफल चलाएका छन् । दोलखा जिल्ला सहकारी संघ र दोलखा जिल्ला बचत तथा ऋण सहकारी संघले शनिबार संयुक्त कार्यक्रम गरेका थिए । कार्यक्रममा लगानी गर्ने रकम अभावमा कोही पनि जिल्लाबासीले तामाकोसीको सेयर लिनबाट बञ्चित हुनु नपर्ने बताए । जिल्लामा १ करोड रुपैयाँभन्दा बढी वार्षिक वासलत भएका सहकारी संस्थाका प्रमुख प्रतिनिधिको उपस्थितिमा छलफल भएको थियो ।

जिल्ला सहकारी संघका अध्यक्ष हेमन्त चौलागाईंले आफ्ना सेयर सदस्य तथा कार्य क्षेत्रभित्रका नागरिकका लागि लगानी गर्न अहिलेदेखि नै सहकारीहरू तयार रहन निर्देशन दिए । ‘यो राष्ट्रिय गौरवको आयोजना हो’ उनले भने, ‘सस्तो र आकर्षक आयोजना भएकाले यसमा लगानी गरेको पैसा डुब्दैन । सबै जिल्लाबासीले मालिक बन्ने अवसरबाट हामी चुक्नु हुन्न ।’

जिल्ला बचत संघका अध्यक्ष जिवसराज खड्काले सहकारीले सके आन्तरिकरूपमा व्यवस्थापन गर्ने नसके बाह्य ऋण लिएर पनि आफ्ना सदस्यलाई ऋण व्यवस्थापन गर्नुपर्ने बताए । सहकारीका लागि आवश्यक ऋण व्यवस्थापन गर्न नेफस्कुन र राष्ट्रिय सहकारी बैंकमार्फत ४० करोड रुपैयाँसम्म व्यवस्थापन गर्ने तयारी भइरहेको उनले जानकारी दिए । सेयर लगानी शीर्षकमा भने ऋण दिन नसकिने पनि उनले बताए ।

सेयर कारोबारका अध्यक्ष समेत रहेका जिल्ला सहकारी संघका उपाध्यक्ष रत्नबहादुर श्रेष्ठले आयोजनामा लगानीको अवसर प्रदान गर्न सहकारीले अहिलेदेखि नै प्रचारमा लाग्नुपर्ने बताए । आयोजनाले विद्युत उत्पादन गरेको पहिलो वर्षदेखि नै लाभांश वितरण गर्न सक्ने उनको दाबी छ । आयोजना प्रभावित जिल्लाबासीले न्यूनतम ३० देखि अधिकतम ३०० कित्तासम्म लगानी गर्न पाउनेछन् । जनप्रतिनिधि सम्मिलित बैठकले यसअघि नै जिल्लाबासीका लागि अति प्रभावित, प्रभावित र कम प्रभावित गरी ३ बर्गमा विभाजन गरी सेयर वितरण गर्ने निर्णय गरेको छ ।

आयोजना विकासकर्ता अपर तामाकोसी हाइड्रो पावर कम्पनी जिल्लाबासी र सर्वसाधारणका लागि सेयर निष्कासन गर्न दशैँअघि नै धितोपत्र बोर्डमा निवेदन दिने तयारीमा छ । जिल्लाबासीका लागि निष्कासन गरेपछि साधारण सेयर (आइपिओ) निष्कासन हुनेछ । कम्पनीले आयोजना प्रभावित जिल्लाबासी र सर्वसाधारणलाई २ अर्ब ६४ करोड ७५ लाख रुपैयाँको २ करोड ६४ लाख ७५ हजार कित्ता आइपिओ निष्कासन गर्न लागेको छ ।

आगामी पुससम्म आयोजना प्रभावित स्थानियले सेयर पाउनेछन् । जिल्लाबासीलाई १० प्रतिशतले हुन आउने १ अर्ब ५ करोड ९० लाख रुपैयाँको १ करोड ५ लाख ९० हजार कित्ता सेयर निष्कासन हुने कम्पनीले जनाएको छ ।

२०७१ सालमा जिल्ला विकास समितिले गरेको सर्वेक्षणअनुसार जिल्लाको कूल जनसंख्या २ लाख ८२ हजार १ सय २५ छ । जसमा अति प्रभावित 'क' बर्गमा ४ हजार ४ सय ३२, प्रभावित 'ख' बर्गमा ८१ हजार ९ सय ९९ र जिल्लाको बाँकी क्षेत्रको जनसंख्या १ लाख ९५ हजार ६ सय ९४ छ । सेयर दामासायी वितरण गर्दा पनि जनसंख्याअनुसार अतिप्रभावितले प्रतिव्यक्ति ९५ कित्ता, प्रभावितले ४६ कित्ता र बाँकी क्षेत्रका सर्वसाधारणले ३३ कित्ता सेयर पाउने अनुमान छ ।

जिल्लाबासी मध्ये सेयरमा आवेदन दिन लगानी गर्ने मितिसम्म जन्मेर जन्मदर्ता भएका बालबालिका र विवाह भई आएका महिलाले विवाह दर्ता प्रमाणपत्र पेस गर्नुपर्नेछ । अन्यको हकमा जिल्लाबासी भएको नागरिकता अनिवार्य चाहिन्छ ।

४ सय ५६ मेगावाटको तामाकोसीको असार मसान्तसम्म ९५ प्रतिशत काम सम्पन्न गर्ने लक्ष्य थियो । तर, सउनसम्म करिब ९१ प्रतिशत पूरा भएको छ ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०५/२६

ट्रान्समिसन लाइन विस्तारमा एडिबीको १५ अर्ब सहयोग

एसियाली विकास बैंकले नेपालको विद्युत् प्रसारण तथा वितरण क्षमता अभिवृद्धि गर्न १५ अर्ब ४६ करोड रुपैयाँ सहूलियत ऋण उपलब्ध गराउने भएको छ । एडिबीले जापान फन्डअन्तर्गतको गरिबी निवारण कोषबाट दिने ऋण सहयोगको रकममध्ये २१ लाख रुपैयाँ अनुदान र बाँकी सहूलियत ऋण उपलब्ध गराउने भएको हो ।

अर्थ मन्त्रालयमा आइतबार ऋण सहायतासम्बन्धी कार्यक्रममा अर्थसचिव शान्तराज सुवेदी र एडिबीका निमित्त प्रमुख शरद भण्डारीले सो सम्झौतापत्रमा हस्ताक्षर गरे । त्यस्तै आयोजना कार्यान्वयनसम्बन्धी समझदारीपत्रमा नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङ र निमित्त प्रमुख भण्डारीले हस्ताक्षर गरे । काठमाडौं उपत्यकाको उत्तरी क्षेत्रलगायत विभिन्न स्थानको प्रसारण प्रणाली सुधार तथा वितरण प्रणालीलाई विकास गर्न यो रकम खर्च गरिनेछ ।

त्यस्तै विद्युत् वितरण प्रणालीमा सुधार, प्रसारणलाइन निर्माण, बाह्रबिसे, लप्सीफेदी, खिम्ती र चापागाउँ क्षेत्रका 'सबस्टेसन'को स्तरोन्नति गर्नुका साथै प्रसारण प्रणाली सुदृढ गरिनेछ । एडिबीले साढे ४ वर्षमा योजना सम्पन्न गर्ने गरी यो रकम नेपाललाई सहूलियत ऋण सहयोग गरेको हो । त्यस्तै दक्षिण एसियाली उपक्षेत्रीय आर्थिक सहयोगअन्तर्गत व्यापार सहजीकरण गर्न भन्सार सुधार तथा आधुनिकीकरण कार्यक्रम कार्यान्वयनमा बैंकले २ अर्ब १३ करोड रुपैयाँ ऋण सहायता उपलब्ध गराउने सम्झौता भएको छ ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०१४/०५/२६

उर्जा र भन्सार क्षेत्र विकासको लागि एडीबीसँग साढे १७ अर्बको सम्झौता

पृथराज लिम्बु

सरकारले उर्जा र भन्सार क्षेत्रको विकासको लागि एशियाली विकास बैंक (एडीबी) सँग १७ अर्ब ५९ करोड रुपैयाँको सम्झौता गरेको छ । आइतबार अर्थमन्त्रालयमा एक कार्यक्रमबीच उक्त सम्झौता भएको हो । कार्यक्रमको क्रममा पहिलो सम्झौता एशियाली विकास बैंकबाट नेपालको उर्जा क्षेत्रको प्रसारण तथा वितरण क्षमता अभिवृद्धि आयोजनाको लागि १५ अर्ब ४६ करोड रुपैयाँको सम्झौता भएको छ । जसमा २० करोड ३४ लाख रुपैयाँ (२ मिलियन युएस डलर) भने, गरिबी न्युनिकरणको लागि खडा गरिएको जापान कोषले उपलब्ध गराएको हो ।

नेपाल सरकारकोतर्फबाट मन्त्रालयका सचिव शान्तराज सुवेदीले भने एडीबीको तर्फबाट नेपाल रेसिडेन्ट मिशन अफिसर इन्चार्ज सरद भण्डारीले सम्झौतामा हस्ताक्षर गरेका थिए । सोही सम्झौता अन्तर्गतको आयोजनाका सम्बन्धमा भने, एडीबीका भण्डारी र नेपाल विद्युत प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसीङ्गबीच सम्झौतामा हस्ताक्षर भएको थियो । उक्त सम्झौतबाट देशका विभिन्न क्षेत्रमा विद्युतको प्रसारण लाइनको विस्तार तथा वितरणको क्षमता अभिवृद्धि हुने जनाइएको छ ।

सम्झौतामा मुख्य गरी काठमाडौं उपत्यकाको उत्तरी क्षेत्रको विद्युत प्रसारणलाईनलाई प्रभावकारी बनाउने भनिएको छ । ट्रान्समिसन लाईन लगायत निर्माण गर्ने बताइएको छ । साथै बाह्रविसे, लप्सीफेदी, खिम्ती र चापागाँउ परिसरको सब-स्टेशन थप्ने कार्यक्रमहरू रहेको छ । मन्त्रालयको अनुसार सम्झौता अबधि साढे ४ वर्षको रहेको छ ।

उक्त अबधिमा सम्झौता अनुसारको कामहरू गरिसक्नुपर्ने हुन्छ ।

त्यस्तै अर्को एडीबीसँग सरकारले भन्सार क्षेत्रको विकासको लागि २ अर्ब १३ करोड रुपैयाँको ऋण सम्झौता गरेको छ । सोही कार्यक्रमबीच सो सम्झौता पनि गरिएको हो ।

सम्झौता अनुसार उक्त रकम 'सासेक' भन्सार सुधार तथा आधुनिकरण व्यापार सहजीकरण कार्यक्रममा उपयोग हुने बताइएको छ । सो सम्झौतामा एडीबीकोतर्फबाट अफिसर इन्चार्ज भण्डारीले भने, नेपाल सरकारकोतर्फबाट मन्त्रालयका सह सचिव बैकुण्ठ अर्यालले हस्ताक्षर गरेका थिए ।

उक्त सम्झौता बमोजिम हुने कार्यक्रमले भन्सार क्षेत्रको व्यापार सरलीकरण, सहजीकरण तथा आधुनिकिकरण हुने जनाइएको छ । कार्यक्रमले मुलुकभरीको भन्सार प्रशासन तथा कार्यालयलाई समेट्ने बताइएको छ ।

सम्झौता अनुसार उक्त ऋण साहयता अगस्ट २०२१ भित्र उपयोग गरिसक्नु पर्ने मन्त्रालयको भनाइ छ ।

सम्झौताको क्रममा मन्त्रालयका सचिव सुवेदीले सम्झौता गर्न पाएकोमा खुसी व्यक्त गरे । नेपालका लागि यी सम्झौतहरू महत्वपूर्ण रहेको उनको भनाइ छ । उनले प्रसारण लाईनको कार्यक्रमबाट उत्पादन भएको विद्युत पूर्ण क्षमतामा प्रयोग गर्न सकिने बताए ।

त्यस्तै अर्को भान्सार सम्बन्धी कार्यक्रमले भान्सार क्षेत्रलाई सरलीकरण, सहजीकरण र आधुनिकरणको लागि नीतिगत तथा कानुनि रूपमा सुधार तथा विकास गर्ने उनले जनाए ।

श्रोत: अञ्जपूर्ण पोष्ट, २०७४/०५/२६

बूढीगण्डकीमा संसदीय समितिहरुको मौनता

विकास थापा

पालका आकर्षक र विशेष गरेर आन्तरिक खपतको लागि अति उपयोगी जलविद्युत् आयोजनाहरू विदेशीका हातमा पर्दै आएका छन्। देश हाँक्ने प्रमुख दलका प्रभावशाली नेताहरू नै नेपालका खोलानाला बिक्री गरी त्यसबाट मनग्य कमिसन लिँदै आएका छन्।

जलविद्युत् विकास गरी पेट्रोलियम पदार्थ विस्थापन गर्ने र यहीँका उद्योगधन्दा, कलकारखाना चलाउने, रोजगार सिर्जना गर्नेजस्ता अर्थतन्त्रका आधारभूत पक्षहरूलाई पूर्णरूपमा उपेक्षा गरी माथिल्लो कर्णाली, अरुण तेस्रो, पश्चिम सेतीजस्ता आयोजना बेचिए। राष्ट्रियताका ठूला-ठूला कुरा गर्ने एमाले र माओवादी केन्द्रले समेत मुलुकलाई आवश्यक पर्ने आयोजनाहरू विदेशीलाई दिए। पछिल्लोपटक विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (डीपीआर) समेत तयार भइसकेको बूढीगण्डकीसमेत विदेशीलाई प्रमुख तीन दल कांग्रेस, एमाले र माओवादी (केन्द्र) को मिलिभगतमा दिइयो। यो प्रकरणमा अन्य दलहरूको पनि मौन समर्थन रहँदै आएको देखिन्छ।

माथिल्लो कर्णाली र अरुण तेस्रो भारतीय कम्पनीको पोल्टामा परेको एक दशक भइसकेको छ। बूढीमा पाँच वर्षमा बनिसक्ने यस्ता आयोजनाबाट बिजुली उत्पादन गर्न सकेको भए आज विद्युत् प्राधिकरणले वार्षिक १७ अर्ब रुपैयाँको बिजुली आयात गर्नु पर्दैनथ्यो।

हिजो श्री गर्जेजको नाम लिएर पश्चिम सेती बिनाप्रतिस्पर्धा चिनियाँ कम्पनीलाई दिइयो। काम अघि बढ्न सकेन। पश्चिम सेतीको पनि डीपीआर बनिसकेको थियो। करार गरेकै भोलिपल्ट खन्न गए हुने खालका अरुण, पश्चिम सेती र बूढीगण्डकी विदेशीलाई दिइयो। उनीहरूले अड्काएर बसे। यता हामी अन्धकारमा बसेर ताली पिटिरहेका छौं।

कांग्रेस र एमालेले कोरेको डोरेटोमा हिँड्दै क्रान्तिकारी र राष्ट्रवादी माओवादी केन्द्रले पनि बूढीगण्डकी विनाप्रतिस्पर्धा चीनको एउटा विवादास्पद कम्पनीलाई दियो। नेपालमा चमेलिया जलविद्युत् आयोजना बनाउँदा एक अर्ब १६ करोड रुपैयाँ भ्याट छली गरेको, २२ मेगावाटको चिलिमिले र ४२ मेगावाटको सान्जेनको सिभिल ठेक्का गर्न नसकेर कालो सूचीमा परेको कम्पनीलाई दुई खर्ब ६० अर्ब रुपैयाँ लागत भएको बूढीगण्डकी एउटा मन्त्रीले हस्ताक्षर गरेको भरमा समर्पण गरियो।

राष्ट्रियताका ठूला-ठूला कुरा गर्ने एमाले र माओवादी केन्द्रले समेत मुलुकलाई आवश्यक पर्ने आयोजना विदेशीलाई दिए।

हिजो मेलम्ची आयोजनाको एउटा महत्वपूर्ण अवयव मानिएको उपत्यकाको खानेपानी व्यवस्थापन निजीकरणमा बेलायतको सेभर्न ट्रेन्टलाई दिन खोज्दा माओवादीले नै रोकेको थियो। त्यतिबेला सेभर्न

ट्रेन्टले काम गर्न नसकेको भनी अर्कै मुलुकले कारबाही गरेको थियो। तर नेपालकै जलविद्युत्मा काम गर्न नसकी कालो सूचीमा परेको मात्र नभई कर नै छली गरेको जघन्य आर्थिक अपराधमा संलग्न भएको कम्पनीलाई यति ठूलो आयोजना विनाप्रतिस्पर्धा दिइनुको एउटै कारण हो— दलहरूले हात पारेका अकूत कमिसन ।

सरकारी खरिद नियम छ—एक लाख रुपैयाँसम्मको कुनै पनि खरिद संस्था प्रमुखले गर्न सक्छ। त्यसदेखि १० लाख रुपैयाँसम्मको लागि कोटेसन माग्नुपर्छ, १० लाखदेखि माथि टेन्डरमा जानुपर्छ। सार्वजनिक खरिद ऐन र नियमावलीलाई धोती लगाउँदै राजीनामा दिइसकेका अधिल्ला ऊर्जामन्त्री जनार्दन शर्माले २६० अर्ब रुपैयाँको लागत भएको बूढीगण्डकी एउटा चिनियाँ विवादास्पद कम्पनीलाई 'समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर गरेको भर' मा दिए। उनलाई यस्तो समझदारीमा हस्ताक्षर गर्ने अख्तियारी न मन्त्रिपरिषद्ले दिएको थियो, न त प्रचलित ऐन-कानूनले नै। गत जेठ २१ गते यस्तो सम्झौता गर्नुअघि नै तत्कालीन पुष्पकमल दाहाल नेतृत्वको सरकारले राजीनामा दिइसकेको थियो। मन्त्री शर्माले त्यस दिन मन्त्रालय र विभागका कर्मचारीलाई बोलाएर बिदाबारी भई हिँडेर अपरान्ह बालुवाटारमा पुगी सही गरेका थिए । गत जेठ ९ गते मन्त्रिपरिषद्ले बूढीगण्डकी चिनियाँ कम्पनीलाई दिने भनेर निर्णय गरेको थिएन। बरु इन्जिनियरिङ प्रोक्योरमेन्ट कन्ट्र्याक्ट विथ फाइनान्सिङ (ईपीसीएफ) मा आयोजना विकास गर्न नीति र कार्यविधि बनाउन ऊर्जा मन्त्रालयका सहसचिव दिनेशकुमार घिमिरेको संयोजकत्वमा एक समिति बनाउने निर्णय गरेको थियो। उक्त समितिले दुईपटक बैठक राखी नीति तर्जुमाको लागि छलफल गरेको थियो। यता समितिले छलफलसमेत टुंग्याउन नपाउँदै राजीनामा दिएर हिँडिसकेका मन्त्रीले हतारहतारमा एमओयू गर्नु नियमित काम मात्र मान्न सकिन्न, खराब नियतले ओतप्रोत भएकोमा दुविधा छैन । विद्युत् ऐनको दफा ३५ ले 'जुनसुकै व्यक्ति वा कम्पनीलाई करार गरी अनुमतिपत्र दिन सक्ने' बन्दोबस्ती गरेको छ। तर त्यसका लागि ऊर्जा मन्त्रालयबाट विधिवत् रूपमा प्रस्ताव उठी मन्त्रिपरिषद्ले निर्णय गर्नुपर्ने हुन्छ। हालसम्म दफा ३५ अन्तर्गत जलविद्युत् आयोजना यसरी नै दिइँदै हो। प्रथम नजरमै शर्माको यो कृत्य बदनियतपूर्वक देखिन्छ। सत्ता हातमा हुँदा जे गरे पनि हुन्छ भन्ने नजिर उनले स्थापित गर्ने प्रयास गरे ।

सरकारले गर्दै आएको कुशासनलाई पहरेदारी गर्ने, गलत निर्णय सच्याउने, मुलुक र जनताका पक्षमा निर्णय सच्याउन लगाउने उद्देश्यले गठन भएका संसदीय समितिहरूले प्रायः गरेर जलस्रोत र ऊर्जा क्षेत्रमा विशेष रूपमा चासो राख्दै आएका छन्। हिजो जनार्दन शर्मा सार्वजनिक लेखा समितिको सदस्य हुँदा चमेलिया जलविद्युत् आयोजनाको बांगिएको सुरुङ सीधा पार्ने क्रममा विद्युत् प्राधिकरणले गरेको निर्णयबाट २८ करोड भ्रष्टाचार भएको ठहर गरेका थिए। लेखा समितिले ठेकेदारलाई भेरियसन अर्डर दिएको र त्यो भ्रष्टाचारजन्य क्रियाकलापभित्र परेको भन्दै 'आवश्यक कारबाही गर्न' अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगलाई लेखेर मात्र दिएन, प्राधिकरणलाई यससम्बन्धी कुनै पनि काम अघि नबढाउन निर्देशनसमेत दियो। यसले गर्दा दुई वर्षभन्दा बढी चमेलियाको काम रोकियो। दुई वर्षपछि शर्मा आफै

ऊर्जामन्त्री भए र बांगिएको सुरुङ सीधा गर्ने आफ्नो पुरानो निर्देशन फुकुवा गरे।समितिको यस्तो निर्णयले त्यसै पनि थला परेको चमेलिया दुई वर्ष पर धकेलियो, जुन अहिलेसम्म पूरा भएको छैन ।

प्राधिकरणलाई बिजुली बेचेर आउने दुई वर्षको न्यूनतम तीन अर्बका दरले ६ अर्ब रुपैयाँ घाटा पर्यो।आफू मन्त्री भएपछि गरेको निर्णय ठीक भयो, हिजो प्राधिकरणले परामर्शदाताबाट विधिपूर्वक र कानुनसम्मत गराएको काम 'भ्रष्टाचारजन्य क्रियाकलाप' भित्र पर्यो।जलस्रोत मामिलामा ठेकेदारका रकम कलममा संसदीय समितिहरूले यसरी चासो राख्दा विकास निर्माण पर धकेलिने गरेको यो मात्र पहिलो दृष्टान्त भने होइन।यसैगरी संसदीय समितिमा विशेष गरेर जलस्रोत र लेखा समितिले बूढीगण्डकीमा पनि चासो नराखेका होइनन्।

शर्माले बूढीगण्डकीको 'महादान' गरेलगत्तै संसद्को लेखा समिति र जलस्रोत समितिले पनि छुट्टाछुट्टै तवरले 'अध्ययन' सुरु गर्‍यो।दुवै समितिले यस क्षेत्रका विभिन्न विज्ञहरूलाई पनि बोलाए।अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगका पूर्व प्रमुख आयुक्त सूर्यनाथ उपाध्यायलाई समेत बोलाएर जलस्रोत समितिले 'राय र परामर्श लियो।समितिले बोलाएको बैठकमा उपाध्यायले भनेका थिए, 'मन्त्रिपरिषद्ले एउटा निर्णय गरेर ऊर्जामन्त्री (राजीनामा दिइसकेको) ले आफूखुसी निर्णय गर्नु कानुनको पूर्ण उल्लंघन हो र यस्तो कार्य दण्डनीय भएकाले अख्तियारले तत्काल कारबाही गर्नुपर्छ ।'

कानुनको धज्जी उडाइएको विषयमा मुख्य विपक्षी एमालेसमेत मौन थियो र अझै छ पनि।बाबुराम भट्टलाईको नयाँ शक्तिबाहेक सत्तारूढ र विपक्षी सबै दलहरू चिनियाँ ठेकेदार कम्पनी सीजीजीसीको पक्षमा देखिएका छन्।एमाले अध्यक्ष केपी ओली प्रधानमन्त्री भएकै बेला आफ्नो शासनकालको अन्तिम प्रहरमा आएर रातारात यसैगरी सीजीजीसीलाई दिन नखोजिएको पनि होइन।तर त्यतिबेलाको ऊर्जा मन्त्रालयको प्रशासनयन्त्रले सहयोग नगरेका कारण उनले बूढीगण्डकी दिन भने पाएनन्।यही कामको लागि प्रधानमन्त्रीले खटाएका मन्त्रीलाई पनि सीजीजीसीलाई दिने बन्दोबस्ती मिलाउन समय पुगेन र एमालेको पालामा जोगिएको थियो।एमालेले गर्न नसकेको र नभ्याएको काम कांग्रेस र माओवादी केन्द्रको गठबन्धनले गरिदियो।

तत्कालीन ऊर्जामन्त्री शर्माले विधि पुर्याएरै बूढीगण्डकी दिने प्रयास भने नगरेका होइनन्।उनले विधिवत् रूपमा ऊर्जामन्त्रीबाट प्रस्ताव उठाएर मन्त्रिपरिषद्मा पुर्याउनुअघि कानुन, अर्थ मन्त्रालय र सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयको सहमति खोजे।यी तीनवटै निकायले 'नीति नबनाइ दिन नमिल्ने' भनेर लेखेरै पठाएका थिए।त्यही भएर मन्त्रिपरिषद्ले ऊर्जाका सहसचिव घिमिरेको संयोजकत्वमा समिति बनाएको हो।यसरी विधि र प्रक्रिया पुर्याउँदा नयाँ सरकार गठन हुने भएपछि शर्माले हतारहतार गरेर गैरकानुनी नै भए पनि 'देखा जाएगा' भन्दै चोर बाटो समातेका हुन्।तर अमूक र अदृश्य रूपले प्रमुख दलहरूको यसमा मिलेमतो भएको प्रस्ट देखियो।अहिलेसम्म एमाले र कांग्रेसले बूढीगण्डकीको बारेमा औपचारिक रूपमा आफ्नो धारणा सार्वजनिक गरेका छैनन् ।

माथिल्लो कर्णाली र अरुण तेस्रो भारतीय कम्पनीको पोल्टामा परेको एक दशक भइसकेको छ। करार गरेकै भोलिपल्ट खन्न गए हुने खालका अरुण, पश्चिम सेती र बूढीगण्डकी विदेशीलाई दिइयो। यता हामी अन्धकारमा बसेर ताली पिटिरहेका छौं ।

यिनै राजनीतिक दलअन्तर्गत रहेका संसदीय समितिका सदस्यहरूले बूढीगण्डकीको सन्दर्भमा केवल ठेकेदारको मुख सुँधे मात्रै। उनीहरूले सारा विज्ञलाई बोलाएर राय लिए, तर निर्णय गरेनन्। संसदीय समितिहरूले निर्णय नगर्नुको अर्थ हो—अघिल्लो सरकारले गरेको निर्णयलाई मौन स्वीकृत गर्नु। सरकारले गरेको निर्णय ठीक छ भन्नु भने कानूनको सीधै उपहास गरिएको, प्रक्रिया मिचिएको र नेपालमा मात्र होइन विश्व बैंकको समेत कारबाहीमा परिसकेको कम्पनीलाई विनाप्रतिस्पर्धा दिइएको विषय समाजमा स्थापित गर्न मुस्किल। ठीक छैन भन्नु भने ठेकेदार रिसाउने स्थितिमा अहिले लेखा समिति र जलस्रोत समिति रहेको देखिन्छ। बूढीगण्डकी प्रकरणमा हाम्रा संसदीय समितिका संदिग्ध संलग्नता देखिन्छ । यसअघि पनि यस्ता समितिहरूको भूमिकाप्रति प्रश्न उठीसकेको छ। यसको ज्वलन्त उदाहरण चमेलियालाई नै लिन सकिन्छ। यो प्रकरणमा अर्को एउटा पक्ष छ—अख्तियार। यो संवैधानिक निकायसमेत मौन छ। यसरी राज्यका पहरेदारको रूपमा खडा भएका सबै निकायहरूको बूढीगण्डकीमा मिलिभगत देखिन्छ। यसले आयोजना विदेशीको पोल्टामा पर्यो भन्ने मात्र होइन, स्थापित मूल्य-मान्यता, ऐन-कानूनको धज्जी उडाउँदै गरिएका निर्णयमा यस्ता समितिहरूको मौन स्वीकृतिले चरम विसंगतिको आमन्त्रण गरेको झल्को दिएको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०५/२६

असोज १ गतेदेखि दिव्यश्वरी हाइड्रोको ४ मेगावाट विद्युत राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिदै

निजी क्षेत्रद्वारा उत्पादित ४ मेगावाटको साभाखोला जलविद्युत आयोजनाको विद्युत असोज १ गतेदेखि राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिने भएको छ । दिव्यश्वरी हाइड्रोपावर लिमिटेडले संखुवासभाको सभाखोलामा व्यावसायिक रूपमा उत्पादन गरेको विद्युत राष्ट्रिय प्रसारणमा जोडिने कम्पनीले बताएको छ ।

२०७० साल माघबाट निर्माण शुरु गरिएको आयोजना भूकम्प र नाकाबन्दीका कारण निर्माण सम्पन्न हुनमा ढिलाई भएको थियो । भदौ १५ गतेदेखि परीक्षण उत्पादन थालेको आयोजनाको नेपाल विद्युत प्राधिकरणबाट सम्पूर्ण परीक्षण सफलता पूर्वक सम्पन्न भएको छ । परीक्षणका क्रममा जिल्लाको तिरतिरे सव-स्टेशनमा ३ दशमलव ७ मेगावाट विद्युत प्रवाह भइरहेको छ ।

संखुवासभा जिल्लाको धुपु गाउँपालिका र पाँचखपन नगरपालिकाको स्यावुन भएर बग्ने सभाखोलामा निर्मित आयोजना 'रन अफ दि रिभर'मा आधारित छ । जिल्लाको साधीमा बाँध बनाई ६ सय ४१ मिटर क्यानल र ४ सय ८८ मिटर पाइपका माध्यमबाट पानीको वहाव मिलाइएको छ । पावर हाउसदेखि तिरतिरे सवस्टेशनसम्मको करीव १८ दशमलव २ किलोमिटर लामो ३३ केभी प्रसारण लाईनको निर्माण आयोजना आफैले सम्पन्न गरेको हो ।

सभाखोलाको निर्माण पछि कम्पनीले अर्को उपयुक्त आयोजनाका लागि पनि प्रयास गरीरहेको कम्पनीको भनाई छ ।

शुरुमा ३ दशमलव ३ मेगावाट क्षमतामा निर्माण हुन लागेको आयोजनाको क्षमता ४ मेगावाट पुर्याइएको थियो । आयोजना सम्पन्न हुंदा करीव १ अर्ब रुपैयाँ लागत लागेको कम्पनीले बताएको छ । चुक्तापूँजी रु.२६ करोड ४० लाख रहेको आयोजनाले रु. ५८ करोड बैङ्क कर्जा, आयोजना प्रभावित क्षेत्रका स्थानीयलाई जारी गरिएको शेयरबाट रु.२ करोड ६४ लाख र सर्वसाधारणमा जारी गरिएको शेयरबाट रु. ३ करोड ९६ लाख जुटाएको हो । नपुग वित्तिय स्रोतको व्यवस्थापन प्रवर्द्धक तथा वाह्य ऋण स्रोतबाट जुटाइएको कम्पनीले बताएको छ ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०५/२६

लोडसेडिड अन्त्यका लागि सिंहदरबारमा २ वटा प्रोजेक्ट

हेमन्त जोशी

मुलुकको प्रमुख प्रशासनिक केन्द्र सिंहदरबारलाई लोडसेडिडमुक्त बनाउन चीन सरकारको सहयोगमा सोलार प्लान्ट जडान गर्ने काम अन्तिम चरणमा पुगेको छ भने एसियाली विकास बैंकको सहयोगमा ब्याट्री स्टोरेज निर्माणका लागि पनि पहल थालिएको छ।

चीन सरकारको ५५ करोड रुपियाँ अनुदानमा १ मेगावाट क्षमताको सोलार प्लान्ट जोड्ने काम अन्तिम चरणमा पुगेको छ। मुलुकको प्रमुख प्रशासनिक केन्द्र सिंहदरबारलाई लोडसेडिडमुक्त बनाउन २०६७ सालमा शुरू भएको योजना विभिन्न तीन चरण पार गर्दै निर्माणको अन्तिम चरणमा पुगेको हो। आगामी पुस महिनासम्ममा जडानको काम सकिने ऊर्जा मन्त्रालयका सहसचिव दिनेशकुमार घिमिरेले बताउनुभयो। सहसचिव घिमिरेका अनुसार १ मेगावाट उत्पादित विद्युत् आवश्यक मात्रामा सिंहदरबारभित्रकै प्रशासनिक कार्यालयहरूमा प्रयोग हुनेछ भने बाँकी विद्युत् सिंहदरबारभित्र रहेको के थ्री सवस्टेशन मार्फत प्रसारणलाइनमा पनि जोडिनेछ। प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् कार्यालयलगायत सातवटा मन्त्रालय र सिंहदरवारभित्रै रहेका २५ वटा अन्य सरकारी भवनका छतमा सोलार प्यानल जडानको काम भइरहेको छ।

सोलार प्लान्ट जोड्ने र आवश्यक निर्माण जिम्मा चिनियाँ निर्माण कम्पनी चाइना स्टेट कन्स्ट्रक्सन इन्जिनियरिङ कर्पोरसन लिमिटेडले पाएको छ भने परामर्शदाता कम्पनीका रूपमा चीनकै चाइना न्यु इरा इन्टरनेसनल इन्जिनियरिङ कर्पोरसनले काम गरिरहेको छ। जडान कार्य थाल्नुअघि चिनियाँ टोलीले गरेको अध्ययनमा सिंहदरबारभित्रका सबै कार्यालयका छतमा सोलार राखेर विद्युत् उत्पादन गर्दा ५ मेगावाट विद्युत् उत्पादन हुनसक्ने प्रतिवेदन निकालेको थियो। तर, सबै भवनमा जडान गर्न नमिल्ने भएपछि स्टेट कन्स्ट्रक्सनले गत माघदेखि १ मेगावाट विद्युत् उत्पादनका लागि काम शुरू गरेको थियो। त्यसैगरी ऊर्जा मन्त्रालय र नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको संयुक्त प्रयासमा सिंहदरवार र शितल निवासमा प्रसारणलाइनमा अवरोध हुँदा पनि विद्युत् आपूर्तिमा अवरोध नहोस् भन्ने उद्देश्यले ब्याट्री स्टोरेज राख्न प्रारम्भिक अध्ययन भइरहेको छ। ५ करोड रुपियाँ प्रतिमेगावाट लागत अनुमान गरिएको पाइलट प्रोजेक्टका लागि एसियाली विकास बैंकले आर्थिक सहायता गर्न लागेको हो। प्रतिमेगावाट ५ करोड देखि ६ करोड लागत अनुमान गरिएको ब्याट्री स्टोरेजको क्षमता १५ मेगावाटसम्मको हुनेछ। १५ मेगावाट क्षमता बराबरको स्टोरेज राख्दा त्यसको लागत ७० देखि ८० करोडसम्म पर्न जाने प्राधिकरणले जनाएको छ। ब्याट्रीमा स्टोर गरिएको विद्युत् पिक आवरमा प्रयोग गर्न समेत मिल्नेछ। भण्डारण गरिएको विद्युत्लाई प्रसारणलाइनमा जोडी आवश्यक परेको अवस्थामा सर्वसाधारणलाई पनि वितरण गर्न मिल्नेछ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०५/२६

सेयर लगानीबारे स्थानीय छलफलमा

दिलबहादुर केसी

माथिल्लो तामाकोसी जलविद्युत् आयोजनामा सेयर लगानीका बारेमा सहकारीहरूले छलफल सुरु गरेका छन् । आयोजना प्रभावित (दोलखावासी) का लागि निकट भविष्यमै सेयर निस्कासन हुन लागेकाले पूर्वतयारी स्वरूप सहकारीहरूले लगानी व्यवस्थापनमा छलफल चलाएका हुन् ।

दोलखा जिल्ला सहकारी संघ र दोलखा जिल्ला बचत तथा ऋण सहकारी संघले शनिबार संयुक्त रूपमा आयोजना गरेको कार्यक्रममा लगानीकै अभावमा कोही पनि दोलखाली तामाकोसीको सेयर लिनबाट वञ्चित नहुन् भन्नेतर्फ सजग हुनु पर्नेमा जोड दिए । दोलखामा १ करोडभन्दा बढी वार्षिक वासलत भएका सहकारी संस्थाका प्रमुख प्रतिनिधिहरूको उपस्थितिमा छलफल भएको छ ।

दोलखा जिल्ला सहकारी संघका अध्यक्ष हेमन्त चौलागाईंले आफ्ना सेयर सदस्य र आफ्ना कार्यक्षेत्रभित्रका नागरिकका लागि सेयर लगानीमा अहिलेदेखि नै सहकारीहरू तयार रहन निर्देशन दिए । “अपर तामाकोसी राष्ट्रिय गौरवको आयोजना हो,” उनले भने, “यो सस्तो र आकर्षक आयोजना भएकाले यसमा लगानी गरेको पैसा नडुब्ने हुँदा सबै जिल्लावासीलाई मालिक बन्ने अवसरबाट हामी चुक्नु हुन्न ।”

दोलखा जिल्ला बचत संघका अध्यक्ष जीवसराज खड्काले सहकारीले सके आन्तरिक रूपमा व्यवस्थापन गर्ने, नसके बाह्य ऋण लिएर भए तापनि आफ्ना सेयर सदस्यका लागि आयोजनामा सेयर लगानीका लागि व्यवस्थापन गर्नुपर्ने बताए ।

सहकारी संस्थाका लागि आवश्यक ऋण व्यवस्थापन गर्न नेफस्कुन र राष्ट्रिय सहकारी बैंकमार्फत ४० करोडसम्म व्यवस्थापन गर्ने तयारी भइरहेको उनले जानकारी दिए । सेयर लगानीकै लागि भन्ने शीर्षकमा भने ऋण दिन नसकिने पनि उनले बताए ।

सेयर कारोबारका अध्येतासमेत रहेका दोलखा जिल्ला सहकारी संघका उपाध्यक्ष रत्नबहादुर श्रेष्ठले जिल्लाभित्रै बनेको आकर्षक आयोजनामा सेयर लगानीको अवसर सबैलाई प्राप्त गर्न सहकारीहरूले अहिलेदेखि नै प्रचारमा पनि लाग्नु पर्ने बताए ।

आयोजनाले उत्पादन गरेको पहिलो वर्षदेखि नै लाभांश वितरण गर्न सक्ने उनले बताए । आयोजना प्रभावित जिल्लावासीका लागि न्यूनतम ३० कित्तादेखि अधिकतम ३ सय कित्तासम्म लगानी गर्न पाउने छन् ।

श्रोत: कान्तिपुर, २०७४/०५/२७

यस्तो छ हिउँदमा लोडसेडिङ हुन नदिने योजना

तीन वर्षमा विजुलीमा आत्मनिर्भर हुन्छौं : घिसिङ

टीकाराम तामाङ

-नेपाल विद्युत प्राधिकरणले प्राविधिक समस्याबाहेक आउँदो हिउँदमा लोडसेडिङ नहुने जनाएको छ । प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले अगामी तीनवर्षमा मुलुक विजुलीमा आत्मनिर्भर हुने समेत उल्लेख गरे ।

उनले लोडसेडिङ अन्त्यका लागि व्यवस्थापनमा मुख्य ध्यान दिइएको पनि बताए । कान्तिपुरसंगको कुराकानीमा उनले देशभर नै लोडसेडिङ नरहेको उल्लेख गर्दै दीर्घकालीन रूपमा लोडसेडिङ समाप्त पार्न छुट्टै कार्ययोजनामा प्राधिकरणले काम गरिरहेकोसमेत बताए ।

अहिले मुलुकभर दैनिक १२ सयदेखि १४ सय मेगावाटसम्म बिजुली माग रहेको छ । विद्युत् माग दैनिक तल/माथि भइरहने प्राधिकरणका अधिकारीहरु बताउँछन् । प्राधिकरणले आफ्नै आयोजनाका उत्पादन, निजी क्षेत्रका विद्युत् गृह र भारतबाट आयात गरी विजुली आपूर्ति गर्दै आएको छ ।

प्राधिकरणको रेकर्ड अनुसार मंगलबार देशभर १३ सय २३ मेगावाट विद्युत् माग रहेको थियो ।

प्राधिकरणका सूचना अधिकारी भरत खड्काका अनुसार मंगलबार प्राधिकरणका आयोजनाबाट ३ सय ४३, निजी क्षेत्रको ३ सय ३८ र भारतबाट ३ सय ३० मेगावाट आयात गरिएको थियो भने ३ सय १२ मेगावाट अपुग थियो । त्यसलाई व्यवस्थापन गरिएको उनले बताए ।

अगामी हिउँदका लागि २७ मेगावाटको चमेलिया जलविद्युत् आयोजनाको उत्पादनले लोडसेडिङ हुन नदिने सहयोग पुग्ने विश्वास प्राधिकरणको छ । कार्यकारी निर्देशक घिसिङले चमेलिया आयोजनाको करिब ९९ प्रतिशत काम सकिसकेकाले दसैंसम्ममा उत्पादन सुरु हुने बताइएको छ । त्यस्तै, निजी क्षेत्रबाट पनि २/३ मेगावाटका आयोजना उत्पादनमा आउने छन् ।

प्राधिकरणको अघको हिउँदमा लोडसेडिङ हुन नदिने भरपर्दो स्रोत भारतबाट हुने थप आयात पनि हो । दुई अन्तरदेशीय प्रसारण लाइन रक्सौल-परवानीपुर र कुसाहा-कटैयाबाट ५०/५० मेगावाट विद्युत् आयात गर्ने बाटो खुलिसकेको छ । भदौ पहिलो साता भारतको हैदराबाद हाउसबाट सय मेगावाट विद्युत् ल्याउने अन्तरदेशीय प्रसारण लाइनको प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवा र भारतीय समकक्षी नरेन्द्र मोदीले उद्घाटन गरेका थिए ।

रक्सौल-परवानीपुर प्रसारण लाइनबाट आयात गरिने विजुलीले वीरगन्ज औद्योगिक क्षेत्र र आसपासका क्षेत्रलाई पूर्ण रूपमा लोडसेडिङमुक्त गर्ने योजना प्राधिकरणको छ । कटैया-कुसाहा प्रसारण लाइनबाट आयात हुनेले भने मुलुकको पूर्वी क्षेत्रको लोडसेडिङमुक्त गर्न मद्दत गर्नेछ ।

कार्यकारी निर्देशक घिसिङले दीर्घकालीन लोडसेडिङ अन्त्यका लागि पनि परियोजनाहरु अगाडि बढाइएको बताए । 'एक/डेढ वर्षभित्रै तामाकोसी, अपर तामाकोसी, चमेलिया, कुलेखानीलगायत ६/७ सय मेगावाटको

प्रोजेक्टहरुले उत्पादन दिन थाल्नेछन्' उनले भने, 'त्यस्तै वैकल्पिक उर्जा, सोलारलगायत प्रोजेक्ट पनि हामीले अगाडि बढाएका छौं ।'

उनले डिमान्ड साइटको म्यानेजमेन्टमा इनर्जी इफिसेन्सी कार्यक्रमहरु अगाडि बढाइएको पनि बताए । उनले भने, 'फ्यानहरु, मोटर इफिसेन्स, जनचेतना जगाउने, चोरी नियन्त्रणजस्ता कुराहरु डिमान्ड साइडबाट हामीले व्यवस्थापन गर्दैछौं ।'

श्रोत: उर्जा खबर, २०१४/०५/२८

जलविद्युत कम्पनीले ६ वर्षमा १ अर्ब नाफा कमायो

जलविद्युत लगानी तथा विकास कम्पनीले स्थापनाको ६ वर्षमा १ अर्ब रुपैयाँभन्दा बढी नाफा कमाएको छ । विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थामा गरिएको मुद्दती निक्षेप र लगानी भएका अायाेजनाबाट प्राप्त रकमबाट कम्पनीले नाफा कमाएको हो ।

कम्पनीको चुक्ता पुँजी १० अर्ब रुपैयाँ छ । यो रकम उसले दर्जन बैंक तथा वित्तीय संस्थामा जम्मा गरेको छ । यस्तै, जलविद्युत अायाेजनामा गरेकाे लगानी र सरकारी कम्पनीमा गरेकाे लगानीबाट मुनापफा अाउन सुरु भएकाे छ । आम्दानीबाट कम्पनीले हरेक वर्ष ५ प्रतिशत नगद लाभांश बाँड्दै आएको छ ।

आर्थिक वर्ष २०७३/७४ मा मात्र कम्पनीले ५२ करोड रुपैयाँ नाफा कमाएको छ । यही नाफा रकमबाट सेयरधनीलाई ५ देखि ७ प्रतिशतसम्म नगद लाभांश बाँड्ने योजना रहेको कम्पनीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत छविराज पोखरेलले बताए ।

कम्पनीले अहिलेसम्म ९० करोड रुपैयाँबराबरको नगद लाभांश बाँडिसकेको छ । सोही अवधिमा उसले १ अर्ब ४० लाख रुपैयाँ सरकारलाई आयकर बुझाएको छ ।

स्थापनाको ६ वर्षमा कम्पनीले निजी क्षेत्रले निर्माण गरिरहेका ४ सय ९५ मेगावाटका १२ जलविद्युत आयोजनामा ५ अर्ब ७८ करोड रुपैयाँ ऋण लगानी गरेको छ । सोही अवधिमा ५ सरकारी कम्पनीमा ३४ करोड रुपैयाँको सेयर लगानी गरेको छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०५/२८

बूढीगण्डकीको मुआब्जा वितरणका लागि अर्थले दियो ऊर्जालाई अख्तियारी

अर्थ मन्त्रालयले जलाशययुक्त बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजनाको मुआब्जा वितरणका लागि ऊर्जा मन्त्रालयलाई अख्तियारी दिएको छ ।

अर्थले सोमवार मुआब्जा वितरणका लागि चालू आवमा विनियोजित रू. १० अर्ब रकम स्थानीय प्रभावितलाई वितरणका लागि अख्तियारी दिएको हो । बूढीगण्डकी आयोजना विकास समिति खारेज भइसकेको र आयोजना ऊर्जा मन्त्रालयको मातहतमा रहेकाले संरचनागत रूपमा कसलाई रकम दिने भन्नेमा समस्या उत्पन्न भएको भन्दै बजेट विनियोजन हुन सकेको थिएन ।

ऊर्जा मन्त्रालयका सहसचिव चिरञ्जीवी चटौतले अर्थबाट स्वीकृति प्राप्त भएको जानकारी आएको र केही समयदेखि रोकिएको मुआब्जा वितरणको प्रक्रिया अगाडि बढ्ने जानकारी दिए ।

चालू आवका लागि विनियोजित बजेटसमेत वितरण नभएको भन्दै स्थानीयले प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवा, ऊर्जामन्त्री महेन्द्रबहादुर शाहीलगायतसँग गुनासो गर्दै आएका थिए । “ऊर्जा मन्त्रालयबाटै मुआब्जा वितरणका लागि अर्थले बजेट स्वीकृति भएको छ, त्यसको आधिकारिक पत्र आउने क्रममा छ, स्थानीयको असन्तुष्टिलाई यसले सम्बोधन गर्ला भन्ने विश्वास छ”-सहसचिव चटौतले भने ।

सरकारले आव २०७३/७४ मा सो आयोजना प्रभावितका लागि रू. पाँच अर्ब २५ करोड विनियोजन गरेकामा शतप्रतिशत रकम नै मुआब्जा वितरण गरिएको थियो । धादिङ र गोरखाका तत्कालीन २७ गाविसमध्ये छ गाविसको मुआब्जा वितरण शुरु भएको छ । मुआब्जा वितरण कार्य शुरु गरी चालू आवभित्र सिध्याउनसमेत स्थानीयले माग गर्दै आएका छन् । स्थानीयले गत पुसदेखि आफूहरूले मुआब्जा नपाएको गुनासो गर्दै आएका छन् ।

बूढीगण्डकी राष्ट्रिय सरोकार समितिका संयोजक हरेराम ढकालले नेपाल आयल निगमले भन्सार विन्दुमा पूर्वाधार कर लगाएर उठाएको रकमसमेत तत्काल वितरण प्रक्रियामा लैजान आग्रह गरे ।

निगमले भन्सार विन्दुमा नै पेट्रोलियम पदार्थमा प्रतिलिटर रू. पाँच कर लगाएर हालसम्म रू. १२ अर्ब रकम संकलन गरिसकेको छ । “सो रकम पनि वितरणको प्रक्रियामा गए ५० प्रतिशतको हाराहारीमा मुआब्जा वितरण कार्य अगाडि बढ्छ भन्ने हाम्रो विश्वास छ”-सरोकार समितिका संयोजक ढकालले भने । डुबान क्षेत्रका जग्गाको मुआब्जा रू. पाँच लाख २५ हजारदेखि रू. आठ लाख ३५ हजारसम्म मात्रै निर्धारण भएकामा स्थानीयले चित्त बुझाएका छैनन् । मुआब्जा पुनरावलोकनका लागि गत वर्ष नै गृह मन्त्रालयमा दिएको निवेदनको हालसम्म कुनै सुनुवाइ भएको छैन ।

धादिङ र गोरखाका ६० हजार रोपनी जग्गा जिल्ला प्रशासन कार्यालयले रोक्का गरेको डेढ वर्ष भइसकेको छ । व्यक्तिगत घर जग्गाको मुआब्जा वितरणमा मात्रै रू. ६० अर्ब रकम आवश्यक पर्दछ । तर शहरी क्षेत्रको रूपमा विकास हुन लागेको आरुघाट, खहरे र आर्खेत बजारको भने हालसम्म मुआब्जा नै निर्धारण

हुन सकेको छैन । धादिङ र गोरखा जिल्ला प्रशासन कार्यालयले ती स्थानको मुआब्जा निर्धारण गर्ने तयारी भएको बताएको छ ।

पछिल्लो दिनमा बूढीगण्डकी जलविद्युत् आयोजना विकास समिति, पुनर्वास इकाई समितिमार्फत मुआब्जा वितरणको काम भइरहेको छ । विकास समिति खारेज भएको र कम्पनी ढाँचामा लैजाने भनेर सरकारले निर्णय गरे पनि समितिको कागजात कम्पनीलाई जिम्मा दिइएको छैन । त्यसमा केही कानूनी जटिलताहरू रहेका छन् ।

मुआब्जा निर्धारण समितिले दुवै जिल्लाका बासिन्दाको घर-गोठ, बोटबिरुवाको लगत संकलनका लागि टोली खटाउने निर्णय गरेको थियो । सोही निर्णयअनुसार नै स्थानीय क्षेत्रमा तथ्याङ्क संकलनका लागि टोली परिचालन भएको ऊर्जा मन्त्रालयका सहसचिव चटौतको भनाइ छ ।

बूढीगण्डकी आयोजना निर्माणका लागि चिनियाँ कम्पनी चाइना गेजुवा ग्रुप अफ कम्पनीसँग भएको समझदारीसमेत विवादमा परेको छ । सो समझदारीपछि आयोजना अगाडि बढ्ने हो वा होइन भन्नेबारेमा स्थानीयस्तरमा अन्योल कायमै रहेको छ । रासस

श्रोत: अभियान, २०७४/०५/२९

फुकोट कर्णाली जलविद्युत् आयोजनाको सर्भेक्षण

रमेश रावल

नागरिक लगानी कोष, जलविद्युत् उत्पादन तथा लगानी कम्पनी, नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी, शिक्षक र निजामती कर्मचारी, नेपाली नागरिक र स्थानीयवासीको लगानीमा निर्माण गर्न लागिएको फुकोट कर्णाली जलविद्युत् आयोजनाको अध्ययन सर्भे सुरु भएको छ ।

नेपाल विद्युत् उत्पादन कम्पनी लिमिटेडले फुकोट कर्णाली जलविद्युत् आयोजनास्थलको कामलाई छिटोछरितो सञ्चालन गर्नका लागि प्राविधिक टोलीले आयोजनास्थलको निरीक्षण र सर्भे गरेको हो । ४२६ मेगावाटको फुकोट कर्णाली जलविद्युत् आयोजनाको प्राविधिक टोलीले आयोजना निर्माणस्थलको अनुगमन निरीक्षण गरेको हो ।

नेपाल विद्युत् उत्पादन कम्पनी लिमिटेडका इन्जिनियरहरूको एक टोलीले आयोजनाको इयाम निर्माणस्थल र पावर हाउस निर्माणस्थलको अनुगमन, निरीक्षण र सर्भे गरेको सान्नी त्रिवेणी गाउँपालिकाका अध्यक्ष डम्बरबहादुर शाहीले बताए । “आयोजना निर्माणको जिम्मा पाएको कम्पनीले आयोजनास्थलको निरीक्षण तथा इयाम साइट पावर हाउस निर्माणस्थलको अवलोकन गरेको छ ।” कालिकोटका फुकोटमा इयाम निर्माण गरेर आगामी ६ वर्षभित्र सम्पन्न गरिसक्ने लक्ष्य लिइएको यो आयोजनाको सरकारले ल्याएको ‘पानी जनताको लगानी कार्यक्रम’ अन्तर्गत निर्माण सुरु हुने रास्कोट नगरपालिका प्रमुख काशीचन्द्र बरालले बताए । “जनताको लगानी कार्यक्रमअन्तर्गत यो आयोजना निर्माण हुन लागेको हो ।” उनले भने, “स्थानीय र नेपाल सरकारको लगानीमा यो आयोजना अगाडि बढ्ने छ ।”

फुकोट आयोजनाको कामलाई ऊर्जा मन्त्रालयले प्राथमिकतामा राखेको र आयोजना चाडै निर्माण हुने ऊर्जामन्त्री महेन्द्रबहादुर शाहीले बताए । “आयोजनाको काम चाँडै गर्ने तयारी गरेका छौं ।” उनले भने, “आयोजनाको सर्भेलागायतका काम भइरहेको छ ।” आयोजनाको सर्भेपश्चात त्यहाँको वातावरणीय मूल्यांकनलागायतको अध्ययन अवलोकन भइरहेको ऊर्जा मन्त्रालयले जनाएको छ ।

फुकोट कर्णाली आयोजनाको अध्ययन भइरहेको र यसको लागतलागायतका अन्यका कामका लागि पहिलो चरणको अध्ययन सुरु भएको पहिलो चरणको आयोजना सर्भेका फुकोट कर्णाली आयोजनास्थल पुगेको नलगाड जलविद्युत् आयोजनाका वरिष्ठ इन्जिनियर रामकाजी थापाले बताए । “पहिलो चरणमा अध्ययन सर्भेको काम सुरु भएको छ ।” उनले भने, “थप काम दसैं-तिहारपछि मात्र सुरु हुन्छ ।” उत्पादित विद्युत् केन्द्रीय प्रसारणलाइनमा जोड्नका लागि नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले ठेक्कासमेत खोलिसकेको सान्नी त्रिवेणी गाउँपालिका अध्यक्ष डम्बरबहादुर शाहीले बताए । “नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले केन्द्रीय प्रसारणलाइनका लागि ठेक्काको आह्वानसमेत गरिसकेको छ ।” उनले भने, “यी सबै काम फुकोट आयोजनाका लागि भएका हुन् ।”

श्रोत: ऊर्जा खबर, २०१४/०५/२९

‘टेक अर पे’ पिपिए बन्द भएको छैन : घिसिङ

नेपाल विद्युत प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले निजी जलविद्युत आयोजनासँग भइरहेको ‘टेक अर पे (लिउ या तिर)’ प्रावधानको विद्युत खरिद सम्झौता (पिपिए) बन्द नभएको बताएका छन् ।

विद्युत उत्पादन बढाउँदै वितरण विस्तार गर्ने योजना रहेकाले यस्तो पिपिए बन्द नहुने बताएका हुन् । कार्यकारी निर्देशक पद सम्हालेको एक वर्षको समीक्षा गर्दै बिहीबार उनले भने, ‘टेक अर पे पिपिए केही समय स्थगितमात्र गरिएको हो । बन्द भएको छैन ।’

प्राधिकरणले यसअघि नदी प्रवाही आयोजनाको पिपिएको सीमा पुगेकाले बन्द गरेको अनौपचारिक घोषणा गरेको थियो । यसपछि पिपिएको लाइनमा रहेका दर्जनौं आयोजनाका प्रवर्द्धक निराश भएका थिए ।

प्राधिकरणका अनुसार अहिले करिब ६ हजार मेगावाटका नदी प्रवाही (आरओआर) आयोजनाले पिपिए गर्न आवेदन दिएका छन् । तत्काल यी सबै आयोजनाको पिपिए गर्न सम्भव नरहेको उनले बताए ।

ऊर्जा संकट निवारण तथा विद्युत विकास दशकसम्बन्धी कार्ययोजनामा १० वर्षमा १० हजार मेगावाट विद्युत उत्पादन गर्ने उल्लेख छ । जसअनुसार ५ हजार मेगावाट जलाशय, ३ हजार मेगावाट आरओआर र २ हजार मेगावाट अर्धजलाशय (पि-आरओआर) बाट उत्पादन गर्ने लक्ष्य छ ।

अहिलेसम्म करिब ३ हजार ५ सय मेगावाटका आरओआर आयोजनाको पिपिए भएको छ ।

कार्ययोजनाअनुसार आरओआरको सीमा पुगेको छ । यसैले तत्कालका लागि यस्तो पिपिए स्थगित गरिएको घिसिङको तर्क छ ।

अर्धजलाशयको पिपिए दर तोकिएकाले प्रवर्द्धकलाई यसतर्फ आकर्षित गर्न प्रयास गरिएको उनले बताए । ‘सबैको पिकिङ हुँदैन तर पिपिए गर्न आवेदन दिएका धेरै आयोजना पिकिङ गर्न सकिन्छ,’ उनले भने, ‘अर्धजलाशयलाई प्राथमिकता दिएकाले पनि तत्कालका लागि आरओआरको टेक अर पे पिपिए स्थगित भएको हो ।’

सरकारले ७ वर्षमा १७ हजार मेगावाट विद्युत उत्पादनको लक्ष्य राखेको छ । प्राधिकरणले पनि १० वर्षमा १२ हजार मेगावाट विद्युत खपत गर्ने प्रसारण तथा वितरण प्रणाली निर्माण गर्ने योजना बनाएको छ । यसैले केही समयभित्रै टेक अर पे पिपिए खुला हुने घिसिङले प्रस्ट्याए ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०५/२९

माथिल्लो तामाकोसीको न्यूनतम सेयर किन्न जिल्लावासीलाई स्थानीय सहकारीले लगानी गर्ने

श्याम खतिवडा

माथिल्लो तामाकोसी जलविद्युत् आयोजनामा न्यून आय भएका स्थानीयलाई न्यूनतम ३० कित्ता सेयर खरिद गर्न सहकारी संस्थाहरूले लगानी गर्ने भएका छन् । माथिल्लो तामाकोसी आयोजनाले प्रभावित दोलखावासीलाई केही महिनाभित्रै सेयर निष्कासन गर्ने निर्णय गरेपछि दोलखाका सहकारी संस्थाहरूले उक्त निर्णय गरेका हुन् । न्यूनतम ३० कित्ता सेयर पनि खरिद गर्न नसक्ने सेयर सदस्यहरूलाई सोही अनुपातको कर्जा प्रवाह गर्ने निर्णय गरिएको जिल्ला सहकारी संघ दोलखाका अध्यक्ष हेमन्त चौलागाईंले जानकारी दिए । उनले भने, 'संस्थामा आबद्ध हुँदाहुँदै पनि कुनै पनि दोलखाली माथिल्लो तामाकोसीको सेयर खरिद गर्नबाट वञ्चित नहोऊन् भन्ने उद्देश्यले यो अभियान सञ्चालन गर्न लागिएको हो ।' सहकारी संस्थाहरूको यो अभियान सराहनीय भएको भन्दै ऋण व्यवस्थापन गर्न नेफस्कुन र राष्ट्रिय सहकारी बैंकमार्फत सदस्यहरूलाई कर्जा प्रवाह गर्न सकिने डिभिजन सहकारी कार्यालय दोलखाका प्रमुख टोपलाल अर्यालले बताए ।

३० देखि ३०० कित्तासम्म लगानी गर्ने

आयोजना प्रभावित दोलखावासीले न्यूनतम ३० कित्तादेखि अधिकतम ३ सय कित्तासम्म लगानी गर्न पाउने भएका छन् । जिल्ला समन्वय समिति र जनप्रतिनिधि सम्मिलित बैठकले दोलखावासीलाई अति प्रभावित, प्रभावित र कम प्रभावित गरी ३ वर्गमा विभाजन गरी सेयर वितरण गर्ने निर्णय गरेको छ ।

आयोजना प्रभावितपछि साधारण सेयर जारी हुने

माथिल्लो तामाकोसी आयोजनाका प्रवक्ता डा. गणेश न्यौपानेका अनुसार दोलखावासीलाई सेयर निष्कासन गरिसकेपछि मात्र साधारण सेयर (आइपिओ) निष्कासन हुनेछ । आयोजनाको प्रवर्द्धक अपर तामाकोसी हाइड्रोपावर लिमिटेडले आयोजना प्रभावित दोलखावासी र सर्वसाधारणलाई गरी २ अर्ब ६४ करोड ७५ लाख रुपैयाँबराबरको साधारण सेयर निष्कासन गर्न लागेको हो ।

दोलखावासीलाई १ करोड ५ लाख ९० हजार कित्ता सेयर

दोलखावासीलाई १० प्रतिशतले हुन आउने १ अर्ब ५ करोड ९० लाख रुपैयाँबराबरको सेयर आउँदो पुससम्म निष्कासन गर्ने अपर तामाकोसीका प्रवक्ता गणेश न्यौपानेले बताए । २०७१ मा जिल्ला विकास समितिले गरेको सर्वेक्षणअनुसार दोलखाको कुल जनसंख्या २ लाख ८२ हजार १ सय २५ छ । जसमा अति प्रभावित 'क' वर्गमा ४ हजार ४ सय ३२, प्रभावित 'ख' वर्गमा ८१ हजार ९ सय ९९ र जिल्लाको बाँकी क्षेत्रको जनसंख्या १ लाख ९५ हजार ६ सय ९४ रहेको छ ।

क-कसले पाउँछन् सेयर

दोलखा जिल्लाबाट नागरिकता प्रमाणपत्र लिएका सबै सेयर पाउन योग्य रहेका छन् । त्यस्तै, सेयर लगानी गर्ने अन्तिम मितिसम्म दोलखामा जन्मदर्ता भएका बालबालिका र विवाह भई आएका महिलाले विवाहदर्ता प्रमाणपत्रका आधारमा सेयर पाउँछन् । सेयर दिने प्रयोजनका लागि जिविस दोलखाले ३

वर्षअघि संकलन गरेको तथ्यांकअनुसार दोलखाको जनसंख्या २ लाख ८० हजार ५ सय ८४ छ । अन्य क्षेत्रबाट बसाइ सरी आउनेको हकमा तामाकोसीको लगानी सम्झौता भएको मिति २०६४ माघ १५ गतेसम्म दोलखामा बसाइँ सरेकाहरूले मात्र सेयर खरिद गर्न पाउने व्यवस्था उल्लेख छ ।

श्रोत: अभियान, २०७४/०५/३०

प्राधिकरणमा कुलमानको १ वर्ष : ३ वर्षमा विद्युत् आयात प्रतिस्थापन

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले आगामी ३ वर्षपछि नेपालले विद्युत् आयात गर्नुपर्ने बाध्यता हट्ने दाबी गरेका छन् । लामो समयदेखि विद्यमान लोडशेडिङको अन्त्य गर्दै वित्तीय रूपमा धराशयी हुँदै गएको प्राधिकरणलाई सुधारोन्मुख दिशामा अघि बढाएका उनले आफूले प्राधिकरण प्रमुखको जिम्मेवारी सम्हालेको १ वर्ष पुगेको अवसरमा बिहीवार पत्रकार सम्मेलनमार्फत सो दाबी गरेका हुन् । उनले भने, 'निर्माणाधीन माथिल्लो तामाकोशी, चमेलिया, कुलेखानी तेस्रोलागायत जलविद्युत् आयोजनाको उत्पादन र निजीक्षेत्रबाट थपिने विद्युत्ले माग धान्ने हुँदा विद्युत् आयातको बाध्यता हट्नेछ ।'

हाल नेपालमा पिकआवरमा दैनिक १३ सय मेगावाटभन्दा बढी विद्युत् माग छ भने कुलेखानीलागायत आयोजनाबाट हाल दैनिक करीब ८ सय ५० मेगावाटभन्दा बढी बिजुली उत्पादन हुँदै आएको छ । घिसिङले भने, '३ वर्षपछि बिजुली आयात गर्ने पर्देन, जलविद्युत्का आयोजनाहरूको उत्पादन हुने अवस्था राम्रो देखेर नै हामीले अहिले विद्युत् सवारीसाधन सञ्चालनलाई प्राथमिकता दिन जोड दिएका छौं ।' प्राधिकरणले विद्युत् आपूर्तिलाई सहज गरी हिउँदमा पनि लोडशेडिङमुक्त बनाउनका लागि एलईडी बल्ब खरीद र सोलार राख्ने भनिएको काम भने स्थगन भएको उनले जानकारी दिए । उनले भने, 'यो स्थगन नभएको भए लोडशेडिङ नहुने सम्भावना ९९ प्रतिशत थियो ।' केही कानूनी समस्याका कारण एलईडी बल्ब र सोलार जडानमा समस्या आएको उनको भनाइ थियो ।

'रन अफ द रिभरभन्दा पनि पिकिङ प्रोजेक्टलाई प्राथमिकतामा राखिएको छ, यस आयोजनाअन्तर्गत २ हजार मेगावाट उत्पादन गर्नेगरी सम्झौताको तयारी गरिएको छ,' उनले भने । प्राधिकरणको वित्तीय पुनःसंरचनाको प्रस्ताव तयार गरी सरकारसमक्ष पेश गरिएको पनि सो अवसरमा जानकारी दिइयो । प्राधिकरणको खुद नोकसानी गत आर्थिक वर्ष २०७३/७४ मा रु. ९७ करोड ८९ लाखमा सीमित भएको पनि बताइयो ।

अघिल्लो आव २०७२/७३ मा यस्तो नोकसानी रु. ८ अर्ब ८९ करोड थियो ।

प्राधिकरणले जलाशययुक्त र पिकिङ आयोजनाहरू निर्माणमा विशेष पहल गर्ने र अन्य वैकल्पिक ऊर्जाको उचित सम्मिश्रण हुने गरी उत्पादन सम्मिश्रण कायम गर्ने योजना अघि सारेको छ । देशभित्र पूर्व-पश्चिम र उत्तर-दक्षिण जोड्ने उच्च भोल्टेजका प्रसारण लाइनहरूको निर्माण पूरा गर्ने र छिमेकी देशहरूसँग जोड्ने अन्तरदेशीय उच्च भोल्टेजका प्रसारण लाइनहरू निर्माण गर्ने आगामी कार्ययोजना रहेको घिसिङले बताए ।

उनले विद्युत् आपूर्ति नियमित, गुणस्तरीय र सुरक्षा मुख्य चुनौती रहेको बताए । प्राधिकरणले विद्युत् चुहावट घटाउँदै वार्षिक करीब ३ प्रतिशतले घटाउने कार्ययोजना अघि सारेको छ । अहिले विद्युत् चुहावट २२ दशमलव ९ प्रतिशत छ । उत्पादन लागतको आधारमा विद्युत् महशुल समायोजन गर्न आवश्यक

पहल गर्ने, माग र आपूर्तिबीच सन्तुलन कायम गर्ने रूपा बेगनास पम्प स्टोरेज आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन गरी कार्यान्वयन गरिने कार्ययोजना पनि प्राधिकरणले अघि सारेको छ ।

स्मार्ट ग्रीड प्रणालीलाई लागू गर्न ब्याट्री स्टोरेज प्रणालीलाई आवश्यकतानुसार जडान गर्दै जाने, विद्युत् गाडीको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गरी पेट्रोलियम आयातलाई कम गर्न विभिन्न ठाउँमा ब्याट्री चार्जिङ स्टेशन स्थापना गर्ने, १० वर्षभित्र करीब १२ हजार मेगावाटसम्मको विद्युत् खपत गर्न सक्ने गरी मुलुकका प्रमुख शहरी तथा औद्योगिक क्षेत्रहरूमा वितरण प्रणाली विस्तार गर्ने लक्ष्य राखिएको छ ।

सुक्खा मौसममा विद्युत् अपुग हुने र वर्षायाममा विद्युत् उत्पादन बढी भई खेर जान नदिन भारतका विभिन्न राज्यसँग अन्तरदेशीय विद्युत् व्यापार एवम् इनर्जी बैङ्किङ पद्धतिमा विद्युत् आदानप्रदानका लागि पहल गर्ने कार्ययोजना पनि प्राधिकरणको छ । विद्युत् व्यापारलाई सहजीकरण गर्न पहिला भएको 'टेक एण्ड पे'मा भएको पीपीएलाई संशोधन गरी 'टेक अर पे' कायम गरिएको प्राधिकरणले बताएको छ । हालसम्म करीब ३५ सय मेगावाटका यस्ता जलविद्युत् आयोजनाहरूको 'टेक अर पे'मा पीपीए भएको छ ।

|

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०५/३०

लोडसेडिङ अन्त्य, प्रशासनिक सुधार, सञ्चालन नाफा बढ्यो

उमेश पौडेल

विद्युत् प्राधिकरणमा कुलमानको एक वर्ष –

बिहीबार कुलमान घिसिङलाई तत्कालीन पुष्पकमल दाहाल सरकारले नेपाल विद्युत् प्राधिकरणमा नियुक्त गरेको ठीक एक वर्ष पुग्यो । कार्यकारी निर्देशकको जिम्मेवारी लिँदा उनीसामु समस्या र चुनौतीका चाड थिए भने मुलुकको ऊर्जा क्षेत्र सुधारको अवसर पनि उत्तिकै थियो ।

घिसिङले जिम्मेवारी सम्हाल्दा वर्षात्को समयमा समेत ६ देखि ८ घन्टाको लोडसेडिङ मुलुकले व्यहोरिरहनुपरेको थियो । अझ हिउँदमा दैनिक १२ घन्टासम्म लोडसेडिङ गर्नुपर्ने प्रक्षेपण गरिएको उनको भनाइ छ । ‘लोडसेडिङ सदाका लागि बिदा गरी ‘उज्यालो नेपाल’ बनाउने चुनौती हामीबीच थियो,’ उनले भने, ‘तत्कालीन अवस्थामा लोडसेडिङ अन्त्य गर्न सकिन्छ भन्दा नागरिकले पत्याउने अवस्था थिएन । तर, माग र आपूर्तिको वैज्ञानिक व्यवस्थापन गर्दै लोडसेडिङ अन्त्य गर्ने अभियानमा लागेर सफल भयाँ ।’ आफ्नो एकवर्षे कार्यकालमा प्रधानमन्त्री, ऊर्जामन्त्री, ऊर्जासचिव, कर्मचारीलगायत सम्पूर्ण राजनीतिक तथा प्रशासनिक नेतृत्वको पूर्ण रूपमा सहयोग रहेको उनले बताए ।

वर्षभरिमा सबैभन्दा बढी विद्युत् माग हुने तिहारको लक्ष्मीपूजाका दिन परीक्षणका रूपमा मुलुकभरि निरन्तर विद्युत् आपूर्ति कायम गरी लोडसेडिङ हटाइएको थियो । ‘त्यो दिन लोडसेडिङ अन्त्य गरी मुलुकलाई उज्यालो बनाउने प्रस्थान बिन्दु थियो । लक्ष्मीपूजाका दिन हासिल भएको सफलताले हामीलाई थप हौसला प्राप्त भयो,’ उनले भने, ‘त्यसपछि पहिलो चरणमा राजधानीसहित मुलुकका प्रमुख सहरमा लोडसेडिङ अन्त्य गर्नतर्फ हामी केन्द्रित भयौँ । अन्ततः हाम्रो प्रयास सफल भयो ।’

विद्युतीय सवारीलाई प्रवर्द्धन गरिने

प्राधिकरणले विद्युतीय सवारीसाधन प्रयोगमा प्रोत्साहन गर्न देशका प्रमुख राजमार्ग तथा उपत्यकामा चार्जिङ स्टेसन राख्ने योजना बनाएको छ । लोडसेडिङको समस्या अन्त्य भइसकेको हुँदा अब बिजुली उत्पादन र खपत बढाउन विद्युतीय सवारीसाधनको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गरिने उनले बताए ।

हिउँदमा लोडसेडिङ नहुने

कार्यकारी निर्देशक घिसिङले यसपालि कुनै पनि चाडबाडमा लोडसेडिङ नहुने बताएका छन् । लोडसेडिङ गर्न कुनै पनि कारण नरहेको भन्दै उनले पूरै हिउँदमा लोड व्यवस्थापन हुने बताए ।

हाल औद्योगिक क्षेत्रमा बेलुकाको २ देखि ३ घन्टाबाहेक देशभर लोडसेडिङ छैन । तर, भैरहवालगायतका केही क्षेत्रमा सबस्टेसन, ट्रान्सफर्मर तथा वितरण लाइन ओभरलोडका कारण केही घन्टा बन्द गर्नुपर्ने बाध्यात्मक स्थिति रहेको उनले बताए । सो समस्या पनि चाँडै समाधान गर्ने प्राधिकरणले जनाएको छ ।

वित्तीय सुधारमा फड्को

आर्थिक वर्ष ०७२-७३ मा ३ अर्ब ६ करोड ३९ लाख रुपैयाँ सञ्चालन नोक्सानीमा रहेको प्राधिकरणले आव ०७३-७४ मा २ अर्ब ४० करोड ७३ लाख रुपैयाँ सञ्चालन मुनाफा गरेको छ । आव ०७२-७३ मा ८ अर्ब ८९

करोड रुपैयाँ खुद नोकसानीमा रहेको प्राधिकरण आव ०७३-७४ मा घटेर ९७ करोड ८९ लाखमा सीमित भएको छ । प्राधिकरणले वार्षिक बजेटमै आव ०७३-७४ को घाटा करिब ७ अर्ब ५० करोड रुपैयाँ हुने प्रक्षेपण थियो ।

प्रशासनिक र संस्थागत सुधार

प्राधिकरणको आम्दानी बढाउन घिसिडले सही व्यक्ति सही स्थानमा भन्ने अवधारणालाई आत्मसात् गरेको बताएका छन् । त्यस्तै कर्मचारी सरुवालार्इ व्यवस्थित र पारदर्शी बनाइएको, ग्राहकलाई दिने सेवामा सुधार गरेको, विद्युत् चुहावट नियन्त्रण, विद्युत् महसुल बक्यौता असुलीलगायतका कार्यलाई प्राथमिकता दिएकै कारण यस्तो नतिजा आएको उनको भनाइ छ ।

घिसिडले गरेका केही महत्वपूर्ण कार्यहरू

- ट्रान्सफर्मर र विद्युत् पोल तथा टावर बनाउन छुट्टाछुट्टै कम्पनी खोलिएको,
- विद्युत् व्यापार गर्न छुट्टै विद्युत् व्यापार कम्पनीको स्थापना भएको,
- संघीय संरचनाअनुसार क्षेत्रीय कार्यालयको स्थापना गरिएको,
- प्राधिकरणलाई सूचना प्रविधिमैत्री बनाउन सुरु गरिएको,
- अलपत्र अवस्थामा रहेका निर्माणाधीन आयोजनाको निर्माणलाई तीव्रता दिइएको,
- दार्चुलामा निर्माणाधीन चमेलिया जलविद्युत् आयोजनाको सुरुङ्ग स्विजिडको समस्या समाधान गरी दुई महिनाभित्र विद्युत् उत्पादनको सुनिश्चितता गरेको,
- ०७२ वैशाखको विनाशकारी भूकम्पछि निर्माण सुरु हुन नसकेको ६० मेगावाटको त्रिशूली ३ए जलविद्युत् आयोजनाको काम सुरु भएको, सो निर्माण २० महिनाभित्रमा सम्पन्न हुने । यसैगरी १४ मेगावाटको कुलेखानी तेस्रोको निर्माण ६ महिनाभित्र सम्पन्न भई सञ्चालनमा आउने,
- ४० मेगावाटको राहुघाट जलविद्युत् आयोजना निर्माणका लागि ठेकेदार छनोटको प्रक्रिया अन्तिम चरणमा पुगेको,
- प्राधिकरणको सहायक कम्पनीहरूमार्फत निर्माण हुन लागेका १ सय ४० मेगावाटको तनहुँ र ३७ मेगावाटको माथिल्लो त्रिशूली थ्री बी जलविद्युत् आयोजनाको काम अघि बढेको, दुवै आयोजना निर्माणका लागि ठेकेदार छनोट अन्तिम चरणमा रहेको,
- माथिल्लो तामाकोसी जलविद्युत् आयोजनाअन्तर्गतको रोल्वालिङ डाइभर्सनबाट २५ मेगावाटको जलविद्युत् आयोजना बनाउन सकिने देखिएकाले आयोजना अघि बढाउन प्रक्रिया अगाडि बढाएको,
- खिम्ती-ढल्केबर २ सय २० केभी प्रसारणलाइनको निर्माण सम्पन्न गरी सञ्चालनमा ल्याइएको,
- हेटाँडा-कुलेखानी-स्युचाटार १ सय ३२ केभी प्रसारणलाइन (दोस्रो सर्किट) निर्माण सम्पन्न गरी सञ्चालनमा ल्याइएको,
- कटैया-कुसहवा र रक्सौला-परवानीपुर प्रसारणलाइनको निर्माण सम्पन्न गरी सञ्चालनमा ल्याइएको,
- कालीगण्डकी र मस्याङ्दी विद्युत् प्रसारणलाइन करिडोरको प्रसारणलाइन सुरु गरिएको,
- खिम्ती-बाह्रबिसे-काठमाडौँ ४ सय केभी प्रसारणलाइनको काम सुरु गरिएको,

-तराईमा रहेका औद्योगिक करिडोर तथा उद्योगको विकास क्षेत्रमा दीर्घकालीन विद्युत् आपूर्ति सहज बनाउन प्रसारण तथा वितरण लाइन निर्माण र सबस्टेसन निर्माणको कार्ययोजना बनाइएको ।

कुलमानले गर्न नसकेका काम

-प्राधिकरणको कार्यकारी निर्देशक घिसिडका केही कामको धेरैले प्रशंसा गरे भने केही काममा अवरोध पनि सिर्जना भयो । व्यवस्थापिका-संसद्को सार्वजनिक लेखा समितिले नुवाकोटको त्रिशूलीमा निर्माण गर्ने भनेको सोलार प्लान्ट निर्माणको ठेक्का सबैभन्दा कम कबोल गरेको कम्पनीलाई नदिएर बढी कबोल गर्ने कम्पनीलाई दिएको भन्दै उक्त टेन्डर खारेज गरेर नयाँ टेन्डरमा जान निर्देशन दिएको थियो ।

-त्यस्तै कुलमानले पुराना चिमका कारण बिजुली खपत धेरै भएको र लोड व्यवस्थापन गर्न नसकिएको भन्दै नयाँ एलइडी बल्ब किन्ने तयारी गरेको थियो । सार्वजनिक खरिद ऐनविपरीत भारत सरकारसँग चिम खरिद गर्न लागिएको भन्दै सो काममा अवरोध भयो । भारत सरकारअन्तर्गत रहेको कम्पनीले सस्तो मूल्यमा एलइडी चिम दिने बताइरहँदा कानूनको उल्लंघन भएको भन्दै सर्वत्र आलोचना भएको थियो ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/०५/३०

मिदिमखोला जलविद्युत् परीक्षण

मध्यनेपाल नगरपालिकाको करापुमा ३ मेगावाटको मिदिमखोला जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण पूरा भएको छ । आयोजनाले बाँध, टनेल र पेनस्टकको परीक्षण थालेको हो ।

युनियन हाइड्रोपावरले ०७२ वैशाखदेखि उक्त आयोजनाको निर्माण थालेको थियो । तोकिएको समयभन्दा निर्माणको काम करिब ६ महिना ढिला सकिएको छ । आयोजनाका प्रमुख इन्जिनियर दीपबहादुर सिंहले सबै काम पूरा भएको बताए । 'टनेल, पेनस्टकको परीक्षण थालेका छौं । नतिजा राम्रो आइरहेकाले हामी एक सातामा टर्बाइन घुमाएर परीक्षण गर्छौं,' उनले भने । दसैँलगत्तै राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिने गरी विद्युत् उत्पादन तयारी गरिएको उनले बताए । सबै परीक्षणपछि नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका प्राविधिक बोलाएर प्रसारण लाइनमा जडान गरिने उनले बताए । 'परीक्षणकै समय करिब २ साता प्राधिकरणलाई विद्युत् निःशुल्क दिनुपर्छ । सीओडी (व्यावसायिक उत्पादन मिति) त्यही बेला तय हुन्छ,' उनले भने । उत्पादित विद्युत्लाई प्राधिकरणको भोर्लेटारमा निर्माणाधीन सबस्टेसनमा जोड्नुपर्छ ।

प्राधिकरणले ढिलाइ गरेकाले उत्पादित विद्युत् ३३ केभीएको भोर्लेटार-दमौली प्रसारण लाइनमा जडान गर्ने तयारी गरिएको छ । विद्युत्गृहबाट भोर्लेटारसम्मको साढे ८ किलोमिटर प्रसारण लाइन आयोजनाले नै बनाएको हो । तार टाँग्न २ किलोमिटर मात्रै बाँकी छ । १ साताभित्र उक्त काम सक्ने आयोजनाका जनसम्पर्क अधिकृत राजेन्द्र अधिकारीले बताए ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/०५/३०

१२ हजार मेगावाट विद्युत् खपत गर्न सक्ने लक्ष्य

नेपाल विद्युत प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले मुलुकलाई ऊर्जामा आत्मनिर्भर बनाई आर्थिक रूपमा समृद्ध बनाउन जनताको लगानीमा विद्युत् आयोजनाको दुरत विकास गर्ने र जलाशययुक्त र पिकिड आयोजनाहरू निर्माणमा विशेष पहल गरिने बताउनुभएको छ।

नेपाल विद्युत प्राधिकरणको कार्यकारी निर्देशकका आफ्नो एक वर्ष पूरा भएको सन्दर्भमा घिसिङले कार्यकालको समीक्षा र आगामी योजनाका बारेमा जानकारी गराउँदै ग्राहकलाई गुणस्तरीय र भरपर्दो सेवा प्रदान गर्ने र प्राधिकरणलाई आर्थिक रूपमा सक्षम र सवल बनाउँदै व्यावसायिक संस्थाको रूपमा विकास गर्ने बताउनुभएको छ। एक वर्षको अवधिमा दैनिक १२ घण्टा लोडसेडिङको अन्त्यसँगै प्राधिकरणको घाटा पनि कम गरेका छन्। कार्यकारी निर्देशकका रूपमा एक वर्ष कार्यकाल पूरा गरेपछि घिसिङले समस्या र चुनौतीको चाड रहेको प्राधिकरणको 'हट चियर' लाई लामो समयको अनुभव, दृढ इच्छाशक्ति, आत्मविश्वास र इमान्दारिताले आफू सफल भएको घिसिङको भनाइ छ।

आगामी १० वर्षभित्र करिब १२ हजार मेगावाटसम्मको विद्युत् खपत गर्न सक्ने गरी मुलुकका प्रमुख शहरी तथा औद्योगिक क्षेत्रमा वितरण प्रणाली विस्तार गर्ने कार्ययोजना घिसिङको छ। विद्युत् चुहावट घटाउन, सेवा प्रवाहमा दक्षता अभिवृद्धि गर्ने तथा जलविद्युत् माग व्यवस्थापन गर्न विशेष जोड दिने बताउनुभएको छ। त्यसैगरी पूर्व-पश्चिम र उत्तर-दक्षिण जोड्ने उच्च भोल्टेजका प्रसारणलाइनहरू निर्माण सम्पन्न गर्ने र छिमेकी देशहरूसँग जोड्ने अन्तर्देशीय प्रसारणलाइन निर्माणमा जोड दिइने घिसिङले बताउनुभयो।

कार्यकारी निर्देशकमा नियुक्त भएपछि एक वर्षको कार्यप्रगति एवम् आगामी कार्ययोजनाका सार्वजनिक गर्दै प्राधिकरणको संस्थागत सुधार एवं पुर्नसंरचना गर्नका लागि प्रोत्साहित गरेको र प्रधानमन्त्री, ऊर्जामन्त्री, ऊर्जा सचिवलगायत कर्मचारी र राजनैतिक दलको ढाडस र सहयोगले आफू सफल भएको घिसिङले बताउनुभयो। 'मैले जिम्मवारी समाल्दा वर्षातमा ८ घण्टा र हिउँदमा १२ घण्टा लोडसेडिङ भोगिरहेको अवस्था थियो। तर, हामीले लोडसेडिङ सदाका लागि अन्त्य गर्न 'उज्यालो नेपाल' अभियान शुरू गर्यौं र त्यसमा सफल पनि भएका छौं।' कार्यकारी निर्देशक घिसिङले लोडसेडिङ अन्त्य गर्न सकिन्छ भन्दा आमनागरिकले पत्याउने अवस्था नरहेको तर माग र आपूर्तिको कुसल तथा वैज्ञानिक व्यवस्थापन एवं प्रभावकारी सञ्चालनमार्फत प्रमामिण गरिएको बताउनुभयो। गतवर्ष लक्ष्मीपूजाको दिनलाई लोडसेडिङ अन्त्यको प्रस्थान बिन्दुका रूपमा लिइएको सम्झदै घिसिङले उज्यालोतर्फको यात्रा जारी रहने बताउनुभयो।

हाल औद्योगिक क्षेत्रमा बेलुकाको २ देखि ३ घण्टाबाहेक लोडसेडिङ छैन। तर, घिसिङले लोडसेडिङ अन्त्यमा मात्रै चित्त बुझाउने र यसमै रमाउने हो भने आगामी दिन झन् अध्यारोतर्फ धकेलिक सक्ने

बताउनुभयो। 'यसतर्फ हामी सचेत छौं र अलपत्र रहेका जलविद्युत् आयोजना र प्रसारण तथा वितरण लाइनमा आयोजनाको काम तीव्ररूपमा अगाडि बढाउन हामी प्रयासरत छौं।

वित्तीय सुधार, प्रशासनिक एवं संस्थागत सुधार लगायत उत्पादन र प्रसारण, वितरण र विद्युत् व्यापारका विषयमा एक वर्षे कार्यकालमा हासिल गरेका मुख्य उपलब्धिलाई वित्तीय सुधारतर्फ आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा ८ अर्ब ८९ करोड खुद नोक्सानीमा रहेको प्राधिकरण गत आर्थिक वर्षमा ९७ करोड ८९ लाखमा सीमित भएको छ। 'उपयुक्त स्थानमा उपयुक्त व्यक्ति' भन्ने अवधारणाका आधारमा कर्मचारीहरूलाई जिम्मेवारी दिई प्रशासनिक सुधारतर्फ लगेको, विगत १३ वर्षदेखि हुन नसकेको आधिकारिक ट्रेड युनियनको चुनाव सम्पन्न गरेको र इन्जिनियरिङ कम्पनी स्थापना गरी क्रियाशील बनाएको लगायतका विषय समेटिएका छन्।

उत्पादनका क्षेत्रमा पनि अलपत्र अवस्थामा रहेका र निर्माणाधीन आयोजनाको कामलाई सुचारु गरी निर्माणलाई तीव्रता दिइएको मुख्य उपलब्धिका रूपमा रहेकोछ। चमेलिया, त्रिशुली ३ ए, कुलेखानी तेस्रो, राहुलगाड जलविद्युत्, माथिल्लो त्रिशुली थ्री बी, तनहुँलगायत आयोजनाको काम अगाडि बढनुलाई पनि घिसिङको सफलताका रूपमा हेरिएको छ। २ सय २० केभी खिम्ती ढल्केवर, १ सय ३२ केभी हेटौडा-कुलेखानी-स्युचाटार, १ सय ३२ केभी बचाँच अत्तरिया, ४ सय केभी खिम्ती-बाह्रबिसे-काठमाडौं प्रसारणलाइनलगायत प्रसारणलाइनको निर्माणको कामलाई प्रसारणतर्फको उपलब्धिका रूपमा लिइएको छ। वितरण तथा ग्राहक सेवा क्षेत्रमा अनलाइन पेमेन्टको शुरुवात, ग्रँहकले सहज रूपमा मिटर पाउने व्यवस्था, स्मार्ट ग्रिड र स्मार्ट मिटर प्रणालीलाई उपत्यकामा नमुना परियोजनाका रूपमा अगाडि बढाएको जस्ता विषयलाई मुख्य उपलब्धि ठानिएको छ।

श्रोत: नागरीक, २०१४/०५/३०

चुनौती छन् तर लोडसेडिड हुन दिँदैनाँ : कुलमान

विष्णु बेल्लासे

निकै प्रफुल्ल मुद्रामा पत्रकार सम्मेलनमा उपस्थित भएका नेपाल विद्युत प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले एलइडी बल्ब ल्याउने प्रक्रिया स्थगित भए पनि लोडसेडिड हुन नदिने प्रतिबद्धता दोहोर्‍याएका छन् । गत वर्ष भदौ २९ गते प्राधिकरणको कार्यकारी निर्देशकमा नियुक्त भएका घिसिङले आफ्नो एक वर्षको कार्यकालमा गरेका कामको समीक्षा र भावी योजनाबारे जानकारी दिन प्राधिकरणमा आयोजित पत्रकार सम्मेलनमा चुनौतीका चाड भए पनि लोडसेडिड हुन नदिने अठोट गरे ।

‘एलएडी बल्ब ल्याउने प्रक्रिया हाललाई स्थगित भए पनि लोडसेडिड हुन दिँदैन,’ उनले भने, ‘मन्त्रिपरिषद्ले गरेको निर्णयका आधारमा तुरुन्तै एलइडी बल्ब खरिद गरेर ल्याउन समस्या भए पनि लोडसेडिड भने हुँदैन ।’

गत वर्षको हिउँदमा १२ सय मेगावाट बिजुलीको माग भएकोमा आउदो हिउँदमा त्यो बढेर १३ सय मेगावाट पुग्ने जानकारी घिसिङले दिए । निर्माणाधीन स्वदेशी आयोजनबाट बिजुली उत्पादन हुने र भारतबाट थप एक सय मेगावाट बिजुली ल्याएर लोडसेडिड हुन नदिने जानकारी उनले दिए ।

सुदूरपश्चिमा निर्माणाधीन ३० मेगावाटको चमेलिया आयोजनाको काम दुई महिनामा सम्पन्न भई विद्युत उत्पादन सुरु गर्ने जानकारी घिसिङले दिए । उक्त आयोजनाले सुदूरपश्चिमको माग व्यवस्थापन गर्ने उनको भनाइ थियो । यस्तै पूर्वमा कुसाहा-कटौया र परावनीपुर-रक्सौल १३२ केभी प्रसारण लाइनबाट थप सय मेगावाट बिजुली आयात हुन सक्ने गरी पूर्वाधार तयार भएको घिसिङले जानकारी दिए ।

कुलेखानी जलाशययुक्त आयोजना हाल सञ्चालनमा छैन । यसमा पानी भर्ने काम मात्र भइरहेको छ । हालसम्म जलसतह एक हजार पाँच सय १९ मिटर पुगेको छ । यो गत वर्षको भन्दा एक मिटर बढी हो । यसले पनि लोडसेडिड हुन नदिन सहयोग पुऱ्याउने उनले जानकारी दिए ।

गत वर्षभन्दा यो वर्ष सहज अवस्था रहेकाले लोडसेडिड नहुने घिसिङको भनाइ थियो । ‘कार्यकारी निर्देशकको ‘हट चियर’मा बस्दा मेरासामु समस्या र चुनौतीका चाड थिए भने मुलुकको ऊर्जा क्षेत्र सुधारको अवसर पनि उत्तिकै थियो,’ उनले भने, ‘चुनौतीको पहाड छिचोल्न ऊर्जा क्षेत्रको लामो अनुभव, दृढ इच्छाशक्ति, आत्मविश्वास र इमान्दारीले सफल बनायो ।’

प्रधानमन्त्री, ऊर्जामन्त्री, ऊर्जासचिव, कर्मचारी लगायत सम्पूर्ण राजनीतिक तथा प्रशासनिक नेतृत्वले साथ दिएका कारण सफलता हात लागेको उनले बताए । ‘पूर्ण रुपमा ढाडस र सहयोग भयो,’ उनले भने, ‘जसले गर्दा प्राधिकरणको संस्थागत सुधार एवं पुनर्संरचना गर्न प्रोत्साहित र प्रतिबद्ध बनाएको थियो ।’

वर्तमान ऊर्जामन्त्रीको ऊर्जाशील नेतृत्वमा प्राधिकरणको टिम अझ सशक्त भएर अगाडि बढ्न उत्साहित भएको जानकारी उनले दिए । ‘आम नागरिकको हामीप्रतिको विश्वास र सद्भावले हामी थप उत्साहित बनेका छौं,’ उनले भने, ‘प्रसारण प्रणाली र सबस्टेशनमा ओभरलोड भएकोले क्षमता बढाउने काम भइरहेको छ ।

संकटको बेला माग व्यवस्थापन गरेको र आउँदा दिनमा पनि त्यसै गर्ने उनले बताए । ‘कुनै आयोजनामा समस्या आएर बन्द भए रिजर्भ क्षमता छैन,’ उनले भने, ‘कालीगण्डकी, मध्यमस्याङ्दी, मस्याङ्दी पूर्ण क्षमतामा सञ्चालन गरेर माग व्यवस्थापन गर्नेछौं ।’

यस्तै, सहरी क्षेत्रमा लोडसेडिड हुन नदिन हालको वितरण प्रणालीमा सुधार गरी क्षमता बढाउने काम भइरहेको

घिसिडले बताए । अझै पनि तीन सय मेगावाट बिजुली अपुग भए पनि माग व्यवस्थापन भइरहेको उनले जानकारी दिए ।

गत वर्ष तीन प्रतिशत बिन्दुले बिजुली चुहावट घटाएको घिसिडले जानकारी दिए । '२६.७९ प्रतिशतको चुहावट तीन प्रतिशत बिन्दुले घटाएका छौं,' उनले भने, 'यो वर्ष पनि चुहावट तीन प्रतिशत बिन्दुले घटाएर २० प्रतिशतमा झार्ने योजनामा छौं ।'

बर्खामा समेत लोडसेडिङ भएको बेला जिम्मेवारी सम्हालेको कहालीलाग्दो यथार्थ घिसिडले प्रस्तुत गरे । 'मैले जिम्मेवारी सम्हाल्दा बर्खामा समेत ६ देखि आठ घन्टा लोडसेडिङ बेहोर्नुपरेको थियो । हिउँदमा दैनिक १२ घन्टासम्म लोडसेडिङ गर्नुपर्ने प्रक्षेपण थियो,' उनले भने, 'लोडसेडिङ सदाका लागि बिदा गरी 'उज्यालो नेपाल' बनाउने अभियानमा हामी थियौं । घाटामा रहेको प्राधिकरणको 'ब्यालेन्स सिट' लाई नाफाको देखाउने हाम्रो सपना थियो । ऊर्जा मन्त्रीद्वारा जारी ३७ बुँदे कार्यक्रममा समेत यी विषयलाई प्राथमिकताका साथ उठाइएको थियो । सरकारले मलाई दिएको मुख्य जिम्मेवारी पनि लोडसेडिङ अन्त्य र प्राधिकरणको सुधार नै थियो ।'

लोडसेडिङ अन्त्य गर्न सकिन्छ भन्दा आम नागरिकले पत्याउने अवस्था नभएको उनको भनाइ थियो । 'तर माग र आपूर्तिको कुशल तथा वैज्ञानिक व्यवस्थापन गर्न सकिँएमा तत्काल लोडसेडिङ अन्त्य गर्न सकिन्छ भन्नेमा हामी दृढ थियौं । त्यसै अनुसार विद्युतको चुस्त व्यवस्थापनमा म र मेरो टिम क्रियाशील भयौं र सफलता हासिल गर्‍यौं,' उनले भने, 'सहजरूपमा ऊर्जा आपूर्ति हुनासाथ मुलुकको अर्थतन्त्रले नै फड्को मारेको छ ।'

हाल औद्योगिक क्षेत्रमा बेलुकाको दुईदेखि तीन घन्टाबाहेक विद्युत आपूर्तिको कारणले देशभरि लोडसेडिङ नभएको उनले जानकारी गराए । 'तर भैरहवा लगायत देशका केही भू-भागमा सबस्टेसन, ट्रान्सफर्मर तथा वितरण लाइन ओभरलोडका कारण केही घन्टा लोडसेडिङ गर्नुपर्ने बाध्यतात्मक स्थिति छ । यो समस्यालाई निकट भविष्यमै समाधान गर्न हाम्रो सम्पूर्ण प्रयास जारी छ,' उनले भने, 'लोडसेडिङ अन्त्यमा मात्रै चित्त बुझाउने र यसमै रमायौं भने आगामी दिन झन् अँध्यारोतर्फ धकेलिन सक्छ । यसतर्फ हामी सचेत भएर लागि रहेका छौं । अलपत्र अवस्थामा रहेका जलविद्युत आयोजना र प्रसारण तथा वितरण लाइनका आयोजनाहरूको काम तीव्र रूपमा अगाडि बढाउन हामी प्रयासरत छौं । प्राधिकरण लगायत ऊर्जा क्षेत्रको समग्र पुनर्संरचना अगाडि बढेको छ । संस्था सुधार एवं पुनर्संरचनाको हाम्रो प्रयास निरन्तर जारी रहने छ ।'

श्रोत: उर्जा खबर, २०१४/०५/३०

चिलिमे कम्पनीलाई ४२० मेगावाटको 'बूढीगण्डकी प्रोक'

सरकारले २२ मेगावाटको चिलिमे जलविद्युत आयोजना सफलरूपमा निर्माण गरेको 'चिलिमे जलविद्युत कम्पनीलाई ४ सय २० मेगावाटको बूढीगण्डकी प्रोकको अध्ययन अनुमतिपत्र दिन लागेको छ ।

गोरखामा पहिचान भएको यो आयोजनाको अनुमतिपत्र दिन ऊर्जा मन्त्रालयले अन्तिम तयारी गरेको छ ।

कम्पनीले अनुमतिका लागि गत बैशाख २९ गते विद्युत विकास विभागमा आवेदन दिएको थियो ।

बिहिल्लो गाविसमा निर्माण हुने आयोजनाको यसै साता अनुमतिपत्र जारी हुने विभागले जनाएको छ । सय

मेगावाटभन्दा ठूला आयोजनाको अनुमति मन्त्रालयबाट सचिवले जारी गर्ने प्रावधान छ ।

कम्पनीले अहिले १ सय ११ मेगावाटको रसुवागढी, १ सय २ मेगावाटको मध्यभोटेकोसी र साढे ४२

मेगावाटको सान्जेन र १४.८ मेगावाटको माथिल्लो सान्जेन निर्माण गरिरहेको छ । यी सान्जेन र

रसुवागढीबाट सन् २०१९ सम्म विद्युत उत्पादन गर्ने लक्ष्य छ ।